Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган

(«СВЕТ»)

Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 26 (4471). | ШОАТТА, 27 февраль 1971 шу. | Мах. 2 кап. | *Газета арадувл 1923 шера денз*

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

25—26 феврале Грозне М. Ю. Лермонтова цIерагIча драматически театре XIII Нохч-ГIалгIай областной партийни конференци хилар.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома балхах доклад йир КПСС обкома хьалхарча секретара нов. **С. С. Апряткина.**

Областной партийни организаце ревизионни комиссе балхах отчет йир ревизионни комиссе председатела **Г. В. Силокина.**

Отчетни докладаш ювцаш хиннача пренеех къамаьлаш дир КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара **Н. Я. Правеньке**, КПСС Шаьла райкома хьалхарча секретара **А. Ч. Осмаева**, КПСС Гудермесски горкома хьалхарча секретара **А. А. Чайкина**, ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара **П. Н. Громова**, КПСС Наьсарен райкома хьалхарча секретара **С. Х. Гостимирова**, Шелковски района «Коминтерн» колхоза председатела **В. Г. Табацковас**, «Грознефть» объединене начальника **В. Б. Назарова**, КПСС Ножай-Юрта райкома хьалхарча секретара **В. А. Янгульбаева**. КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретара **Ю. В Сухорукова**. Малгобекски бурув-деттара балхий управлене бурувлеттача мастера **Х. А. Хамурзиева**, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела **М. Г. Гайрбекова**, швейно-производственни объединене парткома секретара **В. А. Сергиенкос**, Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза бригадира **С. А. Асаева**, «Красный молот» завода котельщика **Н. Г. Рыженкова**, Урус-Мартана района «Гойтинский» совхоза директора **А. Д. Кагерманова**, № 7 йолча стройтреста Грозненски управлене мастера, управлене парторганизаце секретара **М. В. Сидельникова**, Ачхой-Мартана райисполкома председатела **Л. И. Джамбулатовас.**

Дош хоадалеш къамаьл дир КПСС обкома хьалхарча секретара **С. С. Апряткина.**

КПСС обкомо баь болх тоъаргболаш лаьрхIар конференце, хIаьта областной партийни организаце декхараш белгалдеш бола соцам тIа а ийцар.

Конференце чIоагIйир областной партийни организаце ревизионни комиссе отчет.

1971—1975 ш. ш. СССР халкъа боахам дегIабоалабара пятилеткаx долча КПСС XXIV съезда Директивай проектах доклад йир КПСС обкома шоллагIча секретара **Р. В. Вахаева.**

Цу дешах йолча пренешка дакъа лаьцар КПСС Ленински райкома хьалхарча секретара **Г. Ф. Галковас.** Шаьла района «Джалка» совхоза свекла лелаеча бригадира. **Т. М. Муслиевас**, «Грознефтехимзаводы» объединене начальника **Г. Ф. Пальчикова**, Грозненски гарнизона эпсаро **В. Х. Калмыкова**, Шаьла района XX партсъезда цIерагIча колхоза председатела **А. А. Вахидова**, облсовпрофа председатела **О. С. Беляева**, КПСС Ведана райкома хьалхарча секретара **Н. Д. Дахаева**, ГрозНИИ директора **А. З. Дорогочинске**, Гудермесски локомотивни депо парткома секретара **М. М. Гаранжа**, Республика паччахьалкхен плана председатела **Е. В. Брыксина.**

Дийцача цу деша хьакъехьарча соцам тIа конференце къоабалйир 1971—1975 ш. ш. СССР халкъа боахам дегIабоалабара планах долча КПСС XXIV съезда Директивай проект, хIаьта партийни организацеш из документ кIоаргга наха дIадовзийта декхарийла а йир.

Конференце хержар обкома керда состави ревизионни комиссии. Иштта хержар конференце КПСС XXIV съезде бахийта делегаташ а.

Конференце балха юкъе дакъалоацаш хилар КПСС ЦК организационно-партийни балха отдела инструктор **В. К. Попови** КПСС ЦК еза-йоккхача промышленноста отдела инструктор **Н. М. Еронини.**

Конференци дIакъовлаш хьал а гIайтта «Интернационал» даькхар.

XIII-ча ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕ ХЕРЖАЧА КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА СОСТАВ

КПСС ОБКОМА ЧЛЕНАШ

АБУБАКАРОВ М. И.
АКБУЛАТОВА Т. Х.
АЛИЕВ С.-А. Р.
АЛМАЗОВ И. А.
АНОХИНА Н. А.
АПРЯТКИН С. С.
АРИСТОВ К. П.
АРСАНБИЕВ Я.
АФАНАСЕНКО М. М.
АХИЛЬГОВ М. И.
АХМАДОВ З. А.
АХМАЕВА Б.
АХМАТОВА Р. С.
БАЛЯСНИКОВ В. К.
БАМАТГИРЕЕВ М. Ш.
БАРАХОЕВА Л. Э.
БЕЛЯЕВ О. С.
БИСУЛТАНОВА И.
БИЧЕВОЙ Н. И.
БОГУН Г. Г.
БОКОВ Х. Х.
БРЫКСИН Е. В.
БУБЛИКОВА Е. Д.
БУРМИСТРОВ К. Д.
БУРМИСТРОВА Р. Т.
ВАРЛАШКИН В. В.
ВАХАЕВ Р. В.
ВЕДЕРНИКОВ Н. И.
ВОДНЕВ В. И.
ГАБИСОВ Б. Г.
ГАЙРБЕКОВ М. Г.
ГАЛКОВА Г. Ф.
ГОЙГОВ Р. А.-Г.
ГОЛОВЧЕНКО Л. П.
ГОСТИМИРОВ С. Х.
ГРОМОВ П. Н.
ГУСЕВ И. В.
ГУСИНИН Н. И.
ДАВЫДОВ А. Я.
ДАХКИЛЬГОВ Б. Т.
ДЕБИШЕВА Т.
ДОРОГОЧИНСКИЙ А. З.
ДОРОХОВ М. А.
ЕРЧЕВА Т. В.
ЖИГАЛОВ В. И.
ЗАВГАЕВ Д. Г.
ИНДЕРБИЕВ М. Т.
ИСТОМИН П. С.
ИТАЗОВ Б. Л.
КАГЕРМАНОВ А. Д.
КАЛАГОВ Г. В.
КАЧЛИШВИЛИ Н. З.
КАСАКОВ Б. Ф.
ЛАТЫШЕВ П. И.
ЛЕОНОВ Д. А.
ЛЕПЕШКОВ Г. Я.
ЛЕТКОВСКАЯ Т. Б.
ЛОПАТИН П. Д.
ЛЬЯНОВ М. К.
МАЛЕВИНА К. П.
МАМАЕВ М. А.
МЕЖИДОВА М. М.
МЕЛЬНИКОВ А. П.
НАЗАРОВ В. Б.
ОЗДОЕВ К. И.
ОЛЕЙНИКОВ Г. Г.
ОСИПЕНКО Н. Ф.
ОСМАЕВ А. Ч.
ПАЛЬЧИКОВ Г. Ф.
ПЕТРУХИНА В. М.
ПОЛУШКИН И. В.
ПОЛЯКОВ Н. И.
ПОПОВ Н. Н.
ПРАВЕНЬКИЙ Н. Я.
РЫЖЕНКОВ Н. Г.
САЛАМОВА Р. А.
САМАРСКИЙ Г. Г.
САНЬКО Д. П.
СИНЕЛЬНИКОВ С. В.
СЛЮСАРЕВ А. М.
СУХИН В. Д.
СУХОРУКОВ Ю. В.
СЫСКОВА А. И.
СЫЩИКОВ Н. А.
ТАБАЦКОВА В. Г.
ТАЛАЕВА М.
ТАТАЕВ В. А.
ТИМОШЕНКО Р. Н.
УМАЛАТОВА З. А.
ФЕДОРОВ И. Н.
ЧАЙКИН А. А.
ЧАХКИЕВ О. А.
ЧИЛИЕВ А. Х.
ЧИЧИЛЬ Т. Н.
ШИЛОВ Л. А.
ЭСМУХАМБЕТОВ Н. А.
ЮРЧЕНКО Ф. И.
ЮСЕНКОВА Н. Н.
ЯНГУЛЬБАЕВ В. А.

КПСС ОБКОМА ЧЛЕНАЛЛА КАНДИДАТАШ

АБДУЛАЕВ А. А.
АВАНЕСОВ И. А.
ВИСИМБАЕВ В.
ВЬЮЧНЫЙ В. С.
ВОРОНКИН А. И.
ГАЙРБЕКОВА Л. Р.
ГАНТУКАЕВ С. Д.
ДОРОШКО Н. А.
ДАХАЕВ Н. Д.
ДОЛГОВА Е. М.
ЗАИНЧКОВСКИЙ В. Г.
ЗЕМСКОВ В. И.
ЗУБКОВ В. Н.
ИБРАГИМОВ Х. И.
КИРОВ К. М.
КЛИМЕНКОВА О. А.
КОНАРЕВА А. А.
КОСТОЕВА Х. Г.
КРУТОВ В. М.
КУЗНЕЦОВ М. А.
ЛАГУТИН С. М.
МАГОМАДОВА Т.
НОВИКОВА В. Л.
РАМАЗАНОВ А.
ТАСУХАНОВ И. У.
ТАНГИЕВА Л. И.
ХАЛИДОВ Э. Х.
ХАМУРЗИЕВ Х. А.
ХАМХОЕВ Х. М.
ЧАГАЕВ И. Х.
ЧУДАКОВ Н. М.
ШАМАРДИН В. М.
ШАМСАДОВА А. А.
ШИХМУРЗАЕВА К.
ШИРЯЕВ В. П.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕ РЕВИЗИОННИ КОМИССЕ ЧЛЕНАШ

АЛАВДИНОВ А. А.
ГРЕБЕНЩИКОВ П. А.
ГУЛАЕВА Т. И.
ГУРЕЕВ П. Я.
ДЕРБЕНЦЕВА И. В.
ДОЦЕНКО А. Г.
КАСЬЯНОВ Ю. В.
КОСТЮЧЕНКО Н. И.
МИРЧЕВ Ф. В.
ПЛИЕВ С. А.
РУДЯКОВ И. К.
СКЛОКИН Г. В.
СТАРЧАК В. И.
ЯСИНЕЦКАЯ Л. П.
ЯХШААТОВА Т. С.

КПСС XXIV СЪЕЗДА ДЕЛЕГАТАШ

РЕШАЮЩИ ГОЛОСА БОКЪО А ЙОЛАШ

АПРЯТКИН С. С.
АЛТУНИН А. Т.
БАРАХОЕВА Л. Э.
БОГУН Г. Г.
БУБЛИКОВА Е. Д.
ВАХАЕВ Р. В.
ГАЙРБЕКОВ М. Г.
ЛЕТКОВСКАЯ Т. Б.
НАЗАРОВ В. Б.
ОЗДОЕВ К. И.
ОСМАЕВ А. Ч.
ПРАВЕНЬКИЙ Н. Я.
РЫЖЕНКОВ Н. Г.
ТАБАЦКОВА В. Г.
ЧИЛИЕВ А. Х.

СОВЕЩАТЕЛЬНИ ГОЛОСА БОКЪО ЙОЛАШ

ИБРАГИМОВ Х. И.

Грозненски химкомбината № 132 йолча цеха лаборантка Агошко Зина коллективе чIоагIа сий деши лоархIаш я. Низ, хьинар ца кходеш къахьег цо. Балха тIа гIалат далийтац, цIенеи ханнахьеи йоах чоалхане анализаш. Цудухьа технологаш къаьстта раьза ба Зинайна. Цкъаза а шоаш шек болаш моттиг нийсъелча арахецаш йола продукци цIенагIа, тешамегIа хилийтара юха анализ Зинайга йоаккхийт технологаша. Новкъостал эшача хана ший смена йистеяьлча а цIа а ца йодаш Iа Зина. Цо шийгара телача хьокхамо кхычар хьинар айду. ХIанз парте XXIV съезда накъайоагIаш ший къахьегам кхы а овсарегIа хилийта, аьнна, ше денна дош кхоачашдеш я из.

СУРТА ТIА: лаборантка З. Агошко продукцена анализ йоаккхаш йоал.

С. Хугаева сурт.

СУРТА ТIА: партийни конференце делегаташ.

Т. НИКОЛАЕВА сурт.

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА БАЛХАХ ЙОЛА ОТЧЕТ

КПСС ОБКОМА ХЬАЛХАРЧА СЕКРЕТАРА НОВ. С. С. АПРЯТКИНА ДОКЛАДА ИЗЛОЖЕНИ

25 — 26 феврале Грозне. М. Ю. Лермонтова цIерагIча театре хилар XIII-гIа Нохч-ГIалгIай областной партийни конференци. КПСС Нохч - ГIалгIай обкома балхах отчетни доклад йир конференце парте областной комитета хьалхарча секретара новкъоста **С. С. Апряткина.** Доклад е волавелча докладчика аьлар:

— XII-гIа областной партийни конференци хилча денз кхо шу даьннад. Из юкъ белгалъяьннай парте, халкъа, мехка вахаречa лоархIамеча событешца. Коммунистически партеи цун ленински Центральни Комитетеи хьакъалеча кулгалца вай дIахьалхашкахьа ахар — ерригIеи лоарзагIа ца доалаши да. Цун хIара этап даьрий, карагIдаьпарий чIоагIача ларда тIа латта.

ДIадахача шерий керттера итог, белгалдоахар парте Центральни Комитета декабрьски Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессеи, — бархIлагIча пхе шера плана керттера декхараш толаме кхоачашдар. КПСС XXIII-ча съезда решенеш кхоачаш а еш. советски халкъо керда коталонаш яьхай коммунизма материально-технически база хьаеча. Доккхий толамаш даьхад халкъа боахама дерригa доакъош дегIадоаладеча социальни декхараш кхоачашдеча, советски наьха вахара боарам лакхбеча.

Уж толамаш доахача кердача низаца белгалъяьлар Советски Союза Коммунистически парте кулгалдарен лостам телареи роль, ларрагIа цо чакхйоаха ленински политика.

КПСС кулгалца вай халкъ ленински хьехамца бIубенна дода коммунизм хьалъяра наькъагIа. Берригача мехка, цхьан мIингера вокх мIинге кхачалца, дерригача халкъа юкъара социалистически яхь йоаржаяьй советски наха КПСС XXIV-ча съезда баха боагIача тайпара накъабахара. Иштта вай республика къахьегамхоша а лаьрхIад, хьамсарча парте съезда сийна ударни вахте а этта, цу патриотически болама юкъе шоашкара доагIаш дола дакъа лаца.

Укх деношка вай республике, берригача мехка а санна, кIоаргга ювцаш латт 1971 — 1975 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планах йолча КПСС XXIV-ча съезда Директивай проект. Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша цу дешаца чIоагIа хьашт долаш хьадда, корта бола предложенеш тел, шоай уйлаши планаши ювц, ийслагIа пятелетка а толаме кхоачашъяра йоакхо а еш.

Доккхий гIулакхаши декхараши латт хьалхашка. Боахамеи культуреи хьалъяра масштабаш шеръяро, укх пятилетка мехка хьалхашка оттача кердача чоалханерча декхараша доккхий хIамаш дIадех вай областной партийни организацегара.

Отчет луча юкъагIа итогаш е. опыт вIашагIтоха, кхоачамбоацараш хьагучадаха. боахама партийни кулгалдара формаши методаши дIахо эргайоахаш тоаяра, культура дегIакхувлара, къахьегамхошта коммунистически кхетам балара аргIанара хьалда декхараш белгалде дезаш я XIII-гIа Нохч - ГIалгIай областной партийни конференци. Мукъаба сона укхал хьалхара конференци хиначул тIехьагIа дIадахача кхаь шера парте областной комитето чакхдаьхача гIулакхех лаьца шоашта дувца.

Областной партийни организаце берригa болх. белгалдоаккх докладчика. парте XXIII-ча съездеи цул тIехьагIарча парте Центральни Комитета Пленумийн решенеш а хIаьта иштта XII-ча областной партийни конференце соцам а кхоачашбара лоаттабаьча къовсама хетабаь хиннаб. Парте областной комитето коммунистий. болхлойи колхозхойи, инженерий. Iилмахой, гIулакхерча наьха творчески инициатива дегIакхувлари лакхача боараме лоаттаяра. хIара къахьегамхочо бархIлагIча пятилетка заданеш кхоачашъеча, еррига политически мероприятеш чакхйоахача хьинаре дакъа лоацилга Iалашдара организаторски кхетамеи балха тайп-тайпарча формех пайда ийбаьб.

Халкъа боахама дерригача доакъошкарча къахьегамхой хьинар лакхадалар бакъделга хурга коммунистически къахьегама тIехьарча яхье цар дакъа лацар. Цу патриотически боламе дакъа лоацараш хIанз 130 эзар совгIа саг ва. Уж 30 эзар хIана бац аьнна дукхагIа ба 1968 шу долалуча юхье хиннарел. Коммунистически къахьегама коллективаш яха сий дола цIи яьккхай 20 предприятеи организацен. 517 цехо. 2224 бригада. 59 эзар совгIа дикагIа бола производственникаш коммунистически къахьегама ударникаш ба.

28 эзар совгIча болхлоша, инженераша, техникаша, гIулакхерча наха хьинаре дакъа лоац экономически анализа. технически информаце бюройи группайн балха юкъе, НОТ советашка, даим болх беча производственни совещанешка. Цо къаьгга хьахьокх производствана доал деча юкъе къахьегамхоша дакъа лоацаш хилар.

ХIара шера дуккагIа хул рационализатораши изобретателаши. Цар еннача предложеней экономически эффект пхе шера 45 миллион сом совгIа хиннай. цу даькъе отчет луча юкъагIа — 33 миллион сом совгIа.

Производства резервaех биззагIа пайда эца лаьрхIа къахьегамхой хилара тешал ду «Производства резервaех пайда эцилга тоадарен халкъа боахаме экономе режим чIоагIъярен хьакъехьара» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета. ВЦСПС. ВЛКСМ ЦК Письмо дувцача хана цар тийннача дуккхача предложенеша. Цу предложенеех лаьца кийчъяьча мероприятеех кходе лерхIаш дола ахча 14 миллион сом совгIа да.

Ерригача предприятешкеи организацешкеи, колхозашка а совхозашка а кхы а дуккагIа хиннаб производства хьалха латтараши новатораши. Дика гIулакхаш эграра хьалха дIадоладераш, массаза а, коммунисташ ба. Цар шоаш телача хьокхамца хьагойт партеи правительствай решенеш кхоачашъяра къовсам мишта лоаттабе беза.

КПСС обкомо ший дерригача гIулакхашка ког гIортолга яьй парте горкомехи райкомехи. юкхьанцарча партийни организацеех. профсоюзни комсомольски комитетех. города, юрта хьалхашка, хIара предприятена, учреждена хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара даькъе цар лоархIами бехктоккхами лакх а беш.

Чакхъяьннача городскойи районнийи партийни конференцешка, отчетно - хоржамий партийни собранешка кIезига масалаш кхийладац юххьанцарчеи цеховойи организацеша а хIаьта иштта партгруппаша а боахама партийни кулгалдара беча балха тIа маьхера опыт. инициатива. творчески поиск хилар дувцаш. КПСС XXIII-ча съезда указанешка хьежжа. яхьа формаши методаши даим эргайоахаш тоае. царех боалв пайда алсамбаккха гIийртай партийни организацеш даим.

Масала, 1968 шера июле Грозненски химкомбината коммунисташа предложени елар — къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхара ларда тIа производства экономически эффективность ма могга лаккъяра

(ДIаходолар 2-ча оагIо тIа)

КПСС ОБКОМА ПЛЕНУМ

XIII областной партийни конференце хержача КПСС Нохч - ГIалгIай обкома хьалхара пленум хилар.

Пленум хьежар организационни дешашка. КПСС Нохч - ГIалгIай обкома хьалхарча секретараллеи бюро членаллеи хержав нов. **Апряткин С. С.**, шоллагIча секретараллеи бюро членаллеи — нов. **Вахаев Р. В.**, обкома секретараллеи бюро членаллеи хержаб новкъостий **Абубакаров М. И. Боков Х. Х., Дорохов М. А.**

Бюро членалла хержаб новкъостий **Оздоев К. И., Гайрбеков М. Г., Слюсарев А. М., Беляев О. С., Правенький Н. Я., Варлашкин В. В.**

Бюро члений кандидаталла хержаб новкъостий **Жигалов В. И., Саламова Р. А., Громов П. Н.**

КПСС обкома отделий заведующелла чIоагIбаьб организационно - партийни балха отдела — нов. **Варлашкин В. В.**, пропагандаи агитацеи отдела — нов. **Латышев П. И.**, Iилмаи дешара заведенейи отдела — нов. **Тимошенко Р. Н.**, кхалнаха юкъерча балха отдела — нов. **Межидова М. М.**, мехкдаьттаи химически промышленноста отдела — нов. **Афанасенко М. М.**, ейгачеи кхачани промышленностеи торговлеи отдела — нов. **Ахмадов З. А.**, гIишлошъяра отдела — нов. **Гойгов Р. А.**, юрта боахама отдела — нов. **Юрченко Ф. И.**, административни органий отдела — нов. **Калагов Г. В.**, юкъарча отдела — нов. **Поляков Н. И.**, ахчан-боахама отдела — нов. **Киров К. М.**

КПСС обкомерча партийни комиссе председателла чIоагIваьв нов. **Сыщиков Н. А.**

Республикански газетий редакторалла чIоагIбаьб: «Грозненский рабочий» — нов. **Балясников В. К.**, «Ленинан некъ» —нов. **Габисов Б. Г.**, «Сердало» — нов. **Льянов М. К.**

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕ РЕВИЗИОННИ КОМИССЕ ЗАСЕДАНИ

Областной партийни организаце ревизионни комиссе заседани хилар.

Ревизионни комиссе председателалла хержав нов. **Силокин Г. В.**

XIII-гIа ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦИ

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕТА БАЛХАХ ЙОЛА ОТЧЕТ

КПСС ОБКОМА ХЬАЛХАРЧА СЕКРЕТАРА НОВ. С. С. АПРЯТКИНА ДОКЛАДА ИЗЛОЖЕНИ

(ДIахододар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

яхь йоаржае. Комбината партком лаьрхIа хьийжай белгалъяь мероприятеш кхоачашъярга, цу гIулакха юкъезаб болхлой, инженераш, техникаш, экономисташ.

ХIаьта цунах хьахиннар ер дакхаь шера 13 процент хIана хийцаяц аьнна дукхагIа арахийцай комбинате продукци, къахьегама оасарле 25 процент лакхъеннай. Мехкдаьтта химикий коллективо 1970 шера 16 ноябре рапорт делар продукцена реализаци яра пхе шера план кхоачашъярах. 1968—1970 шерашка Еррисоюзни яхье бархIазза котало яьккхай цу коллективо!

ТIайица социалистически декхараш кхоачашдара къахьегамхой кхетамца оарцагIбоах Октябрьски революце орден лелаеча «Старогрознефть» яхача мехкдаьттеи гази доахача управлене, Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» завода, хIаьта иштта «Электроприбор» завода, республикански гIишлошъеча управлене СМУ-9, хIамаш тегача производствай объединене, Грозненски локомотивнии Грозненски вагонни депой, дукхахча кхыча партийни организацеша.

Республика экономикеи культурей дегIаккувлара, къахьегамхошта коммунистически кхетам балара беча организационно - партийни балха деррига керттера дешаш даим дийцад бюрошка, пленумашка, активашка, совещанешка, семинарашка. Парте областной комитето даим лакхбаьб тIайица решенеши рекомендацеши кхоачашъярах бола парторганизацей бехктокхам. Дукхахча хьале цо новкъостал даьд Нохч - ГIалгIаччен экономика дIахо айяра.

Шоана ма хой, йоах докладчика, промышленни производства даькъера бархIлагIча пятилетка задани соахк октябрь бутт чакхбоаллаш кхоачашъяьлга. 1966 — 1970 шерашка 1,6-зза совгIа дукхагIа арахийцай промышленни продукци, цу даькъе отчет луча юкъагIа — 1,3-зза дукхагIа хIана хийцаяц аьнна.

Пятилетка тIеххьарча кхаь шера тIаккхийтта продукци керттерча даькъе къахьегама овсарле 26 процент лакхъяра чотах кхийттай. Пхи шу бIарча хьайицача болх беча цхьан сага лоархIаш хинна выработка 40 процент совгIа лакхъеннай. Нохч - ГIалгIайчен промышленноста къахьегамхошкара мехкага, кхьачай пхе шера планал совгIа яьккха 86,6 миллион сома маьха продукци, цу даькъе укх тIеххьарча кхаь шера — 42,8 миллион сома маьха. 1966 — 1970 шерашка планал совгIа 58 миллион сомал тIех пайда баьб.

Лакхе дийцачох гуш да, областной партийни организаце отчет луча юкъагIа промышленноста даькъе хьалхашка оттадь хинна декхараш республика бIарча хьайицача кхоачашделга Iалашдаь хилар.

Парте областной комитето денна йоакхо яьй республика индустре деррига доакъош дегIадоаладара.

Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене мехкдаьттахоша республике эггара хьалхарчарца 1970 шера 20 сентябре кхоачашъяьй «Iаьржа дошув» даккхара пхе шера план. Пхе шера деррига даьккха мехкдаьтта 74 миллион тонн да, цу даькъе планал совгIа даьккхар — ялх миллион тонн гаргга.

Деррига мехкдаьтта даккхара боарам пхе шера 2,3-зза лакхбеннаб, хIаьта газ яккхара боарам цу юкъа 3,2-зза лакхбеннаб. Из вIаштIехьдаьннад мехкдаьтта доаллача кердача мезозойски тIоанашкара промышленни мехкдаьтта доаха ялх моттиг — Октябрьски БоргIане, Хаян - Керте, кхыча майдашка хьеллар а болх бе йолаялийтар а бахьан долаш.

Мехкдаьтта чакхдоахилга пхе шера 1,4-зза дегIадоаладаьд грозненски мехкдаьтта чакхдоахарашен мехкдаьтта химикашеи. Цар ханал хьалха кхоачашъяьй дизельни доагор, минеральни удобренеш, бензинаш, полиэтилен, синтетически спирт хьадара пхе шера заданеш. 1965 шераца нийсича арахеца мехкдаьтта чакхдаккхарен мехкдаьтта химен еррига продукци 49 процент хIана хиннаяц аьнна дукхагIа хиннай, цу даькъе отчет луча юкъагIа — 14,5 процент. Мехкдаьтта чакхдоахараша республике эггара хьалха тIайицай щекински эксперимента грозненски вариант. хIаьта из бахьан долаш дIадахача шера кхыча производственни участкашка вахийта мукъаваьккхав 538 саг.

Белгалдаккха доагIа вай Iилмахоша производстване тIа-тIа дукхагIа новкъостал деш хилар. ТIехкIоарга скважинаш йоахаш бурув тохара, мехкдаьтта дахара, из чакхдахара процессаш эргайоахаш тоаяра юкъе дикка дакъа лаьцад ГрозНИИ, «СевКавНИПИНефть», «Гипрогрознефть», «Нефтегазпромавтоматика» къаьстта проектно - конструкторски бюро, мехкдаьтта дешара института, кхыча коллективаша.

Республика экономикана юкъе йоккха моттиг дIалоац машиностроенеи металлообработкаи тайптайпарча продукце. Пхе шера шозза гаргга дукхагIа арахеца йолаяьй из, хIаьта отчет луча юкъагIа — 50 процент совгIа алсамъяьннай.

Пхе шера планаш ханал хьалха кхоачашъяьй энергетикий, машинаькъахой, кхыча доакъой коллективаша. Масала, машинаькъа Грозненски отделене коллективо мухьаш дIа-юха кхаьхьара боарам пхе шера 36 процент лакхбаьб, хIаьта пассажираш дIа-юха кхувлара боарам — 15 процент.

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI. 27 февраль, 1971 шу.

Пхе шера кхачан продукташ хьаяра боарам 1,8-зза хIана беннабац аьнна лакхбеннаб, яйгача промышленноста изделеш хьаяра боарам — 1,7-ззачул совгIа, моттигерча промышленноста продукци — шозза совгIа.

КПСС ЦК декабрьски (1969 шера) Пленума решенеша, ленински юбилейнен КПСС XXIV-ча съездан даха доагIача тайпара накъадахар духьа дерригача халкъо лелаяьча яхьо чIоагIа айдаьд къахьегамен политически хьнар, хIаьта цу гIулакхо чIоагIа влияни яьй 1970 шера итогашта. Промышленни продукцена реализаци яра боарама план ханал хьалха, 25 декабре кхоачашъяьй. Шера планал совгIа 30 миллион сома маьха тайп - тайпара продукции изделеши кхьачай мехкага. Ленински юбилейни шера дукхагIа яьккха еррига продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотах яьккхай.

Уж толамаш даха областной партийни организаце вIаштIехьдаьннад планированеи экономически стимулированеи керда система, производствана ду доал эргадоахаш гоадар бахьан долаш, Экономически реформа хIанале а юкъейхьай республика промышленностеи транспортеи дерригача керттерча доакъошка.

Производствана централизаци специализаци яра парте дIаболабаь ниiъ чакх а боахаш, чIоагIъяьй дукхха промышленни автотранспортни предприятеш. Эксперимента хьсапе парте обкомо сиъача предложенегIа вайцига вIашагIъеллай «Консервплодовощ» яха комплексни объединени. Догдоахийла йолаш хIамаш да цу объединене балха тIа.

Цхьабакъда вайна карагIдаьннараш мелла доккхий дале а, белгалдоакх докладчика, вай керттера декхар латт, кхоачамбоацарашеи къоаста ца къоастадеш дисача дешаштеи дукхагIа уйла тIаер заярах, промышленни производство дIахо айяра, цун эффективность сихагIа лакхъяра резерваши торонаши дукхагIа лехарах. Цо вайга йиш хулийтаргья халкъа дIайовзийтача ийслагIча пятилеткаx йолча КПСС XXIV-ча съезда Директивай проекта тIара гуш дола керда декхараш дикагIа кхоачашде.

ХIаьта кхоачамбоацарашин пайда эцанза йиса резерваши вай хIанз а кIезига яц. Машар хила мегаргбий, белгала аьлча, тIехьаюсача предприятеша пхе шера 40 миллион сом гаргга мах бола продукци дIа ца луш йисар, цу даькъе укх тIеххьарча кхаь шера—35 миллион сома маьха хIана яц аьнна яр! Соахк паччахьалкхен декхар тIадисад 16 предприятена! Халкъа боахама цар дIа ца луш йисай бархI миллион сома маьха хIана яц аьнна йола тайп - тайпара продукци. Къаьстта чIоагIа тIехьиюс Назрановски мельзавод, Аргунски гIишлой материалийи гIишлой индустрен комбинат, шекара завод, кога гIирсий фабрика, дукхха кхыйола предприятеш.

1968 — 1970 шерашка промышленносте тIехьаюсача предприятеша продукци хьаярга дIабода мах 8,3 миллион сом совгIа лакхбалийтаб, цу предприятешка ца беш бисаб 98 миллион сома хIана бац аьнна бола пайда. Цу юкъа пайдана доацача тайп-тайпарча гIулакхашка дIадахийтад цхьа миллион гаргга сом. Производства эффективность вай мел лакхлургъяр хой шоана, нагахьа санна социалистически доал леладелга вай цу тайпара телха ца доре.

Бакъдар аьлча, харцде йиш яц, планироване, материально - технически Iалашон, бедали кхыйола материалаши лоаттаяра даькъе кхоачашданза цхьадола хIамаш дусаш хилар а из бахьан долаш предприятей балха йоккхий халонаш тIаувтташ хилар а. Уж кхоачамбоацараш тIагIертта дIадаха деза. Цхьабакъда, гIулакх цунах лаьтта Iац. Доал во дара овлангарча бахьанех цаI сенах латт аьлча, из латт, экономически реформа торонех бизза пайда эцаш, производства эффективность ма могга лакхъяра хьакъехьа парте дIадехарий маIан ма дарра кхетадаь хIанз а беррига кулгалхой, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш ца хиларах.

ХIара шера 30-нега кхаччалца йолча предприятеша Iалашъяц къахьегама овсарле лакхъяра планаш. Царех дукхха ярашка къахьегама овсарленал сихагIа лакхлу алапи. Цу цхьан ханна предприятешка шортига лел процессашта, къаьстта а гIонна деча балхашта механизаци яра мероприятеш чакхйоахилга. Цунца мара кхетаде йиш йолаш дац, промышленносте кхсалгIа дакъа болхлой машинаши механизмаши юкъейоацаш кулгашца къахьегаш хилар, хIаьта кхачан, моттигерча, хьу чакхйоахача промышленноста предприятешка яханел совгIа.

Вай производства эффективность дукхха а лакхагIа хила йиш йолаш яр, нагахьа санна боахама кулгалхоша, партийни, профсоюзни комсомольски организацеша къахьегама дисциплинана уйла дукхагIа тIайохийтаре. Укх тIеххьарча хана парте дукхагIа йолча райкомаша тIахьожам во лоаттабаьб «Промышленни предприятейи гIишлошъечеи коллективашка социалистически дисциплина чIоагIъяра Тульски областа партийни организаце балха хьакъехьа» КПСС ЦК-ас баь сацам кхоачашбара лелама. ХIаьта а, алхха укх тIеххьарча шин шерен ах шерен прогульщикий бехкагIа дайнад 82 эзар гаргга сагади.

Производства эффективность лакхъяра декхараш къоастам болаш хьахьекхад «Производства резерваех пайда эцилга тоадареи халкъа боахаме экономе режим чIоагIъяреи хьакъехьарча» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо тIа. Лакхе белгал ма даккхара, цу даькъе вай республике белгталара болх баьб.

Цхьабакъда, парте дукхкхача горкомашеи райкомашеи, юкхьанцарча партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша укх тIеххьарча хана тIахьожам эсала лоаттабу белгалъяь мероприятеш кхоачашъяра. ХIаьта уж кхоачашъяра-м денна, тIагIертта, планагIа лоаттабе ма безий тIахьожам.

Республика экономике Iалаьмате доккха дакъа кхоач капитальни гIирсаш хьалдарга. Финансироване еррига источникашка гIолла (колхозаш йоацаш) отчет луча юкъагIа халкъа боахамга дIадахийтад 678 миллион сом паччахьалкхен ахча, хIаьта бIарччача пятилетке — цхьа миллиарди 35 миллиони сом, хIаьта из 47 процент дукхагIа да цул хьалхагIа дIаяхача пятилетке дахийтачул.

Отчет луча юкъагIа болх бе йолаялийтай 502 миллион сома маьха керттера фондаш, хIаьта пхе шера — 776 миллион сома маьха е 1961 — 1965 шерашкарчул 36 процент дукхагIа. ГIирсаш хьалдара дукха балхаш даьд республика колхозашкеи совхозашкеи.

Цхьабакъда, Нохч - ГIалгIай гIишлошъеча управлене, «Чечингсельстрой» треста, «Чечингушводстрой» управлене дукхача организацешеи кхычари укх тIеххьарча хана болх кIезиг - дукха тоабаьбале а, капитальни гIирсаш хьалдечара хьал, цхьанна а кхыча даькъе доацацача тайпара, во да. Цхьанна а шера бизза пайда эцац хьахийнача ахчах. Отчет луча юкъагIа пайда ца эцаш дисад 64 миллион сом, болх бе йолаялийтаяц 167 миллион сома маьха керттера фондаш, эксплуатаце дIа ца луш дисад дукха чуIе цIенош, культурно - бытовойи дарбани объекташ.

ДIадахача пхе шера капитальни гIирсаш хьалдара итогашта кIоаргга анализ е, урокаш теркал а яь, дIахорча практически балха хьалда выводаш е езаш я партийни, советски, боахама организацеш.

ИйслагIча пятилетке промышленноста, транспорта, гIишлошъяра къахьегамхошта хьалхашка цIенхаштта декхараш оттадаьд. Укх шерехье а вай мехкдаьттахошкара 21,5 миллион тонн мехкдаьтта кхача дезаш ба мохк. Доаккхаш дола мехкдаьтта 1975 шера 25 миллион тоннага дIакхоачаде, хIаьта йоаккхаш йола попутни газ — бархI миллиард кубометрага дIакхоачае езаш ба мехкдаьтта доахача промышленноста болхлой.

Доккхий производственни толамаш дахарах парте областной комитето укх тIеххьарча шерашка массаза а хьоккама увттадаьд промышленноста из дакъа. Ткъо миллиони рубежал тIех ма баьппабий вай мехкдаьттахой ленински юбилейни шера!

Цхьабакъда, КПСС обкомо сагатду бурув тохара балхаш тоъал чIоагIа тIехьадусаш хиларах. КIоаргга доакха мехкдаьтта тIоанаш шозза дукхагIа лаханза, пхиъ - ворхI - итт эзар метр кIоарга скважинаш яхара техникеи технологии ше ма ярра караерзаянза даргдац вай.

Бурув деттача еррига бригадаша шоай балха юкъеяхьа еза ии. Крамарова, Казеннова, дикагIа болча кхыча бурув деттарий опыт, хIаьта из да «Хьалха латтача бригадай балха опыт мехкдаьтта промышленностеи геологотохкама организацешкеи шерра йоаржаяра хьакъехьа» 1971 шера 5 январе баьча сацам тIа КПСС ЦК-ас дIадехар а.

Иштта лоацачча хана попутни газ гулъергйолеи цунна утилизаци ергйолеи система хьалъяь яккханза а йоагача газа деррига алаш дIадоаданза а даргдац. Болх беш йолча майдашка шерагIа юкъе кхувла еза шоллагIа методаш, болх ца беш латта скважинаш сихагIа болх бе йолаялийта еза. Уж декхараш кхоачашдара новкъостал де деза «Грознефть» объединене предприятешта доал дара кердача система а.

Мехкдаьтта чакхдоахарийи мехкдаьттахимикийи керттера декхар — хьаеш йолча еррига продукце, эггара хьалха автомобильни бензиний дизельни доагорен дикал лакхъяр, зехьа йсаш йола бедали мехкдаьтта продукташи кIезигъяр, мехкдаьтта чакхдахарга дIадодар лохдар. Цу гIулакха мехкдаьтта чакхдоахача заводашта овлангара деза реконструкци а модернизаци а е, щекински эксперимента грозненски вариант сихагIа чакхъяккха еза.

ХIанз республике хьадеш промышленноста керда дакъа да — газ чакхйоахар. Газ чакхйоахарий декхар сенах латт аьлча, из латт, хIара шера газ дукхагIа чакх а йоахаш, цу наькъаца еррига попутни газа утилизаци ярах.

Цкъан ахаззеи хIана яц аьнна дукхагIа арахеца езаш я продукци машиностроенеи металлообработкаи предприятешка.

Кхачан, яйгача, моттигерча, хьу чакхйоахача промышленноста предприятей коллективаш декхарийла я халкъо леладу товараш дукхагIа арахийца ца Iеш, цар ассортимент хадданза шеръе а, дикал а тIера куц а тоаде. Бахача паха товараш дукхагIа арахецача хьинаре дакъа лаца деза еррига предприятеша, хьаннагIчун кара уж яле а.

Ховш ма дарра, промышленни производство сихха айе йиш яц энергетика предприятей, машинаькъеи автомобильни транспорта, бувзама еррига средствай болх дIахо тоа ца бича. Цхьабакъда, машинаькъа грозненски отделенеи транспортни управленеи хIанз а кхоачамбоацараш дукха да мухьаш дIа-юха кхухьилга вIаштIехьдаккхара, лелача составах пайда эцара даькъе. Уж кхсачамбоацараш сихагIа дIадаха деза.

Машинаькъеи автомобильни транспорта предприятей боахама кулгалхойи партийни организацейи уйла тIаерзае еза наькъагIа хулаш дола хатарашца балха тIара браки цIенъяь дIаяккхар паччахьалкхеп лоархIам болаш гIулакх хилара.

Доккхий декхараш кхоачашде дезаргда гIишлошъечеи монтажни организацей коллективай. Укх шера республика боахама дерригача доакъошка дIайохийтаргйола капиталовложенеш 295 миллион сом хIана хилац аьнна хургья, хIаьта уж соахкарчул 44 процент дукхагIа я. Цул совгIа, капитальни гIирсаш хьалдарга 90 миллион совгIа сом хьожаду финансироване кхыча источникий чотах.

Парте обкомо, горкомаша, райкомаша, вай республика Министрий Совето планаш тешшаме кхсачашъяра хьалхара гIишлой - монтажни организацей, проектни институтий кулгалхой, берригача заказчикий бехктокхам лакхбе беза. ТIагIертта чакхдаха деза мощносташ алсамйоахаргйола гIулакхаш, гIишлой индустре база чIоагIъе еза, моттигера гIишлой материалаш дукхагIа йоахилга сихде деза, юрта гIишлош хьалъяра база хьае еза.

Дукха ха йоацаш хиннача республикански партийно - боахама активе промышленноста даькъе 1971 шера социалистически декхараш тIайицад. БархIлагIа пятилетка кхоачашъяр духьа лоаттабаьча къовсаме Iоаяьча еррига опытах пайда а эцаш, парте обком, горкомаш, райкомаш, юкхьанцара партийни организацеш, профсоюзни комсомольски комитеташ декхарийла я наха юкъе кхы а шерагIа организаторски политически болх боаржабе, кердача пятилетка хьалхарча шера плани КПСС XXIV-ча съезда сийна тIайица социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара уж оарцагIбаха.

Цул тIехьагIа докладчика ма ярра анализ ю юрта боахама партийни кулгалдара итогашта. Парте областной комитето, КПСС XXIII-ча съезда, КПСС ЦК Пленумий решенеша хьалхле а лелаеш, даим терко яьй вай республика боахама лоархIамегIарча доакъоех цаI хиларах тарра юртбоахама производство сихагIа дегIаккхувлара дешай.

Юрта боахам дIахо дегIаккхувлара парте еш йола йоакхо шаьра бIаргагу вай республикага хьежача а. ЛакхагIча маьхех продукци йохкарах укх тIеххьарча кхаь шера кхы тIа а 25 миллион совгIа сом тIаденад колхозаштеи совхозаштеи. Юрта боахама енай 2,3 эзар физически трактор, тайп-тайпарча маркаегIа йола 500 совгIа комбайн, 560 мухь кхухьа автомобиль, ши эзар гаргга тракторни прицепаш, дукхха кхыйола техника, 200 эзар тонн минеральни удобренеш.

Отчет луча юкъагIа юрта боахамга дIаяхийта еррига паччахьалкхен вложенеш 166 миллион сом хилар.

Ховш ма дарра, КПСС XXIII-ча съездой парте ЦК майски (1966 ш.) Пленумой юрта къахьегамхошта хьалхашка доккхий декхараш оттадаьд лаьтташта еш йола мелиораци шерра дегIайоалаяра. Укх тIеххьарча кхаь шера республике цу гIулакхашка дIадахийтад 25,6 миллион сом. Балха юкъе доаладаьд 13 эзар гектар гаргга хий дехка керда лаьтташ. КIезига хIама даьдац хьалхагIа деза долаш долча хий дехкача лаьтташта реконструкции планировкеи яра. Хьалъяьй тракторашта а автомашинашта а ремонташ ю йоккхий заводаши технически гIулакх ду станцешш. Юртбоахама производстве баьхкаб лакхаквалификаци йола болхлой.

Парте областной комитето даим терко яьй юртбоахама производство айяра хьалхара парте райкомий, юкхьанцарча партийни организацей, юртбоахама органий, колхозийи совхозийи кулгалхой лоархIами бехктокхами лакхбара.

Из бахьан долаш партийни комитеташа, советски юртбоахамен органаша кIезиг - дукха тоаяьй боахама кулгалдара стили методаши, колхозийи совхозийи экономика кIоаргагIа теркалъе, производства специализаци чакхъяккхара, паччахьалкхен планаши социалистически декхараши кхоачашдара даькъе кулгалхошкареи специалисташкареи дукхагIа хьадеха яьннай уж.

Цар а кхыча а гIулакхаша новкъостал даьд юрта боахама продукци дукхагIа яхара. ДIаяхача пятилеткера цуи шера юкъера бсарам цул хьалхагIа дIаяхача пятилеткаца нийсбича 28,5 процент лакхбеннаб.

Парте областной комитето чIоагIа теркам тIаахийтаб юрта боахаме эггара лоархIамегIа йолча проблемана — ялат даккхара. БархIлагIча пятилетке еррига колхозашеи совхозашеи чудена деррига ялат, 1961—1965 шерашца нийсдича, 13 процент алсамдаьннад, хIаьта керттера кхачан культура — гурахьа дув кIа 40 процент дукхагIа даьккхад. Цу юкъа къаьстта дукхагIа даьккхад ялат Гудермесски района боахамаша — 42 процент, Урус-Мартана района боахамаша — 41 процент, Наурски района боахамаша — 34, Шелковской района боахамаша — 30 процент.

Ялат даккхара хьоккамаш царел а лакхагIа долаш боахамаш да вай республике. Масала, Урус-Мартана районерча Мичурина цIерагIча совхозе доаккха ялат 2,3-зза дукхагIа хиннад, Гудермесски района «40 лет Октября» яхача колхозе — шозза хIана хиннадац аьнна.

Деррига доаккхаш дола ялат дукхагIа хиларо новкъостал даьд ялат ийдара плап толаме кхсачашде. Пхе шера 666 эзар тонн дехкад из, планагIа лаьрхIача 625 эзар тоннана меттел. 1970 шера 132 эзар тонн дехкад планагIа лаьрхIача 125 эзар тоннана меттел. БархIлагIча пятилетке ялат кийчдара план кхоачашъеча хьоккамаш эггара дикагIа хиннад Наурски, Надтеречни, Сунженски, Шелковской районий къахьегамхой.

Цхьадола толамаш даьхад баьцалдараш леладелга дегIадоаладара даькъе а. ДIаяхача пятилетка шерашка деррига гулдаь баьцадалараш, цул хьалхагIа дIадахача пхе шераца нийсдича 16 процент дукхагIа хиннад. Ленински юбилейни шера даьха деррига баьцадалараш 1969 шераца нийсдича 18 процент дукхагIа хиннад, сом — шозза совгIа, комсаш — 1,4-зза дукхагIа. Уж продукташ ийяра план тIеххкхоачашъяьй.

Укх тIеххьарча шерашка республике йоккхий мероприятеш чакхъяьхай баьцадалараш леладелга дегIадовладара. Хьаяьй специализированни совхозаш. Уж я къахьегамхошта сом лоаттабераш. Сом кийчбара пхе шера план 111 процент кхоачашъяьй.

Дукха хIама даьд комсаш леладелга дIахо дегIадоаладара. БархIлагIча пятилетке шозза дукхагIа яьхай уж цул хьалхагIа дIадахача пхе шерарчул. Пхе шера комсаш кийчъяра план 112 процент кхоачашъяьй.

ТIеххкхоачашъяьй шекара свекла, тхьамка, лаьттанцара йоала кхыйола продукташ яхареи кийчъяреи пхе шера планаш. Лаьттанцара йоала продукташ дукхагIа яьхай керттерча даькъе лаьтта леладара интенсификаци ярен юртбоахама культурай хьувкъам лакхбареи чотах.

Цхьадола хувцамаш хиннад хьайбай боахаме а. Белгалара болх чакхбаьккхаб производствана специализации концентрации яра. Хьалъяь а хьалъеш а я хьайбаш леладу йоккхий комплексаш. Болх бе йолаялийтай коа тIарча оалхазарий фабрика. КIезиг - дукха чIоагIъеннай доакъарий база. Цу дерригача хIамаша дика новкъостал ду хьайбай боахам дегIабоалабара.

Пхе шера алсамъяьннай хьайбай продукци. Ийдераш а дукхагIа хиннад: доахани коа тIара оалхазараши — 27 процент, шура 20 процент, фуаш — 52 процент, тха — 17 процент. Доахан деба а даь, цар продуктивность лакх а яь, колхозашеи совхозашеи кхоачашъяьй доахан, фуаш, тха ийдара планаш.

Цхьабакъда, мукIарал де деза вай, белгалдоакх докладчика, юртбоахама производства даькъе хIанз а кхоачамбоацараши карара дувлийтараши кIезига ца хилара, къоастаянза йиса проблемаш кIезига ца хилара. ВIалла аьттехьа а бизза пайда эцаш яц производство дегIаккхувларгйола резерваш дукхкхача колхозашкеи совхозашкеи. Производство технически кийчъяь йоллашехьа а, къахьегама овсарле кIезига лакхлу колхозашкеи совхозашкеи. Юртбоахама производства рентабельноста боарам лоха ба, цхьадола доакъош зенаш деш да.

Цхьайолча колхозаштеи совхозаштеи юкъе йоккха юкъ йоаллаш моттигаш я (хьалаш цхьатара доллашехьа а) юртбоахама культурай хьувкъам а хьайбай продуктивность а лакхъяра гIулакха. Ялат, шура, дулх дахара бсарам хIанз а лоха ба дукхкхача колхозашкеи совхозашкеи.

Продукци яккхареи паччахьалкхенга йохкареи планаш кхоачашъяра болх къаьстта во вIаштIехьбаьккхаб Ачхой - Мартана района «Лермонтовский» совхозе (хьалхагIа хинна директор нов. Арсаев, парткома секретарь нов. Ахтаханов). ВIаштта ши цу да цу совхозо ялат, шура, хIаьта 1970 шера дулх а дохкара паччахьалкхен планаш кхоачаш ца ю. Грозненски района Ленина цIерагIча колхозе а (председатель нов. Лютиков, парткома секретарь нов. Ахвердов) иштта вIаштта шин шера кхоачашъяц ялат, баьцадалараш, шура, фуаш кийчдара планаш. ХIаьта уж тайпа моттигаш юкъ-юкъе хинна Iац.

Парте цхьайолча райкомаша, колхозийи совхозийи партийни организацеша принципиально мах бац цу тайпарча моттигий, тIахьожам эсала лоаттабу юртбоахама кадрай балха, хIаьта из бахьан долаш цхьабола кулгалхой кхоачамбоацаращца дIаIам, бехк такхац партийни паччахьалкхени дисциплина телхаярах.

Юртбоахам дегIабоалабара даькъера кхоачамбоацараш эггара доккхагIа да Наьсарен, Ачхой - Мартана, Грозненски, Надтеречни, МалгIабика, Советски районашка.

КПСС ЦК июльски (1970 ш.) Пленуме белгал ма даккхара, колхозийи совхозийи производство дIахо айелга вай керттерча боахамен политически декхарех цаI долаш дус. ЧIоагIъяьй 1971 — 1975 шерашка ялат, дулх, шура, кхыйола продукташ эцара планаш. Уж планаш хIара колхозаген совхозаген дIакхоачаяьй. ИйслагIча пятилетке еш йола заготовкаш дIаяхача пятилетке бокъонца яьча заготовкаща нийсйича вай республике дукхагIа хила езаш я баьцадаараштa — 2,2-зза, сома — 1,6-зза, комсашта — 1,4-зза, дулха — 22 процент, шурийна — 16 процент, фуашта — 40 процент, тхана — 3 процент.

КПСС ЦК июльски (1970 ш.) Пленума решенешка хьежжа, закупкай чIоагIа планаш кхоачашъяь ца Iеш, республика бIарча хьайицачеи хIаьта иштта хIара колхози совхози планал совгIа ялат — 35 процент, хьайбай продукташ — 8—10 процент йохкаргйолаш а вIаштIехьъяккха еза вай производство.

Деррига доаккхаш дола ялат укх шерре а 475 эзар тоннага дIакхоачаде деза. Боахамаша планал совгIа дохкаргхилар а теркалдеш, вай кийчде деза 141 эзар тонн ялат.

Декхар атта дац. Цудухьа партийни IаьдалагIа тIагIертта кхоачашде деза из. Еррига резерваш оарцагIъяха декхарийла да вай. Овлангара деза дIадаккханза даргдац республика ялатен доакъарийи балансе керттерча культураех цаI хинна а йолаш а йолча хьажкIий бизза мах ца белга.

Иштта дукхагIа яханза яргьяц шекара свекла, танараш, тхьамка, цар планаш а кхоачашъяр духьа.

Республике къаьстта моттиг дIалоац лоаман колхозаша. Тхьамка леладергдолаш, дулха лаьрхIа доахани гIонна, дола доакъоши дегIаккхувларгдолаш царна специализаци яро хьалхагIа тIехьадусаш хиннача дукххача боахамашка йиш хилийтай шоай экономика айе.

Экономика дегIаккхувлара хьоккхамаш эггара дикагIа тоадаьд укх тIеххьарча кхаь шера хьатIаена ахчан доход 1,5-ззачул дукхагIа алсамъяьккхача Ножай-Юрта района колхозаша.

Цхьабакъда, белгалдаккха деза, дукха доход телаш дола доакъош лоаман районашка массанахьа а бокъонца дегIаккхувлаш ца хилар. Кхоачамбоацараш хIанз а дукха да Советски Веданен районий колхозашка.

Парте областной комитето парте райкомий теркам тIаберзабаьб экономика чIоагIъяра хьалхара, коартолаш, баьцадалараш, сом, комсаш дукхагIа яхара хьалхара боахамай кулгалхой бехктокхам лакхбара. Даьраш кIезига дац. Цхьабакъда, хIанз соми баьцадалараш дукхха а дукхагIа доахаргдола а кийчдергдола а гIулакх де деза. Материально - технически база чIоагIъянза яргьяц, уж продукташ дIаоттаяь лоаттаелгеи чакхйоахилгеи, йохкар вIаштIехьдоаккхилга тоаде деза. ДIахо а специализаци е еза вай баьцадалараши соми кхебеш долча боахамашта, чIоагIъеи дегIаккхувлеи еза «Консервплодоовощ», «Грозвино» объединенеш.

Лаьттанцареи хьайбашкареи йоала продукташ яхараи кийчъяраи КПСС XXIV-ча съезда сийна доккхий декхараш тIайицад колхозийи совхозийи коллективаша. Партийни организацеш декхарийла я декхараш дизза кхоачашдар духьа социалистически яхь йоаржае.

Уж декхараш вайга кхоачашдулургда керттерча даькъе лаьттан хIара гектарах интенсивнегIа пайда эцара чотах. КПСС ЦК июльски (1970 ш.) Пленумо дIадийхарашка хьежжа ялата хьувкъам укх пятилетке кIезигагIа айбой а йиъ-пхиъ центнер айбанза даргдац вай, хIаьта иштта дикка лакхбе беза кхыча культурай хьувкъам а.

Къаьстта боккхача лоархIаме хила дезаш да хий дехка лаьтташ. Цхьабакъда, царех хIанз пайда во эц республике. Богарни лаьтташкарчул дукха лакхагIа бац цар хьувкъам. Пхе шера юкъера лаьрхIача вай хIара гектара тIара гулдаь ялат 23,5 центнер мара мичад. Лоха ба кхыча культурай хьувкъам а. ХIаьта хий дехкача лаьттай хIара гектара тIара вай яха еза гурахьа дувча ялатий 40 центнерал, хьажкIий — 45 — 50 центнерал, дуга — 40 — 50 центнерал кIезигагIа йоацаш, иштта лакхбе беза кхыча культурай хьувкъам а.

Цунга хьежжа айбанза баргбац еррига юртбоахама техниках, удобренеех биззагIеи эффективнегIеи пайда эцара хьалхара парте горкомийи райкомийи, юкхьанцарча партийни организацей, юрта боахама беррига кулгалхойи специалистийи бехктокхам, тоаде деза фу леладелга.

Парте горкомашеи райкомашеи доагIар чIоагIагIа хьадеха деза лаьттах пайда эцара даькъе порядок оттае, лаьтташ дIалувцилга хоадамболлаш сонаде декхарийла болча колхозийи совхозийи кулгалхошкара, юртийи районийи Советий исполкомашкара. Лаьтта — халкъа рузкъа, къахьегамхой хьал - торо лакхъяра хьаст, цудухьа деза из хьурматдеш, кхетамца, дас санна леладе а.

Декхар сенах латт аьлча, из латт, хий дехкача лаьттай цхьа да воацаш дола гIулакх хьадда дIадаккхарах. ТIагIертта къовсам доаттабе беза вай юртбоахама лаьттай хIара гектара тIара хьувкъам мамогга лакхбар духьа, балха юкъейоалае еза хий дехкача лаьттай керда 17,2 эзар гектар, хьалъяь яха еза Гудермесски Надтеречнии хий дехка системаш. Керттера низ тIаберзабе беза Наурско - Шелковскойи кхычеи хий дехкача системашта реконструкци яра, 20 эзар гектара тIа капитальни планировка яра.

ИйслагIча пятилетке дулх, шура, фуаш, тха дукхагIа дахеи паччахьалкхенга дохкеи лаьрхIача лакхача темпаша республика партийни, советски, юртбоахама органашкара дIадех хьайбай боахама деш дола кулгал дикка тоалелга.

ХIанзара республике дулх даккхара хьал областной партийни организацега чIоагIа сагoтдайташ да. КПСС ЦК указани кхоачаш а еш, хIара колхозеи совхозеи мероприятеш кийчъяьй 1971 шера а дIахорча шерашка а дулх дукхагIа даккхара кийчдаран. Уж мероприятеш партийни активе йийцай, парте областной комитета бюро чIоагIъяьй. ХIанз цIаккха ца хиннача тайпара лоархIаме да уж кхоачашъяра денна тIахьожам лоаттабар.

Доахани коа тIара оалхазарашi дебаделга а цар продуктивность лакхъелга а эггара хьалха доакъарий чIоагIача база ларда тIа хила дезаш да. Цхьабакъда, уж дешаш вайнига хIанз а эсала къестаду.

Доакъараш дахара гIулакх къаьстта мела леладу Ачхой Мартана, Грозненски, МалгIабика, Ведача, цхьайолча кхыча районий боахамашка.

ХIара колхозеи совхозеи тешшаме чIоагIа база хьаянза ярьяц общественни хьайбашта меттел, колхозхой, совхозий болхлой шоай доалахьарча доахана а мел эш доакъараш хулийтаргдолча боараме дикагIа дола доакъараш Iалащдара.

Экономически балха лоархIам хьалхагIа цIаккха ца хиннача тайпара чIоагIа лакхлу хIанз. ХIаьта а колхозашкеи совхозашкеи сов дукха дIаухийт къахьегами ахчан средствашi, цхьадола боахамаш даим тIехьадусилга дIадаьккхадац. Укх пятилетке дIадохийтар кIезигагIа а долаш боахама деррига доакъоша продукци ма могга дукхагIа тергйолча тайпара вIаштIехьъяккха еза производство. Цунна новкъостал де деза иштта административно - управленчески аппарат кхетамца кIезигъяра а.

Юрта боахам сихагIа дегIаккхувла безаш хиларо дIадех цун производственни база овлангара деза чIоагIъелга. Даьр кIезига дац. ХIаьта а колхозашкеи совхозашкеи гIирсаш хьалдара пхе шера план кхоачашъянза йисай.

Хьайбай продукташ промышленни ларда тIа йоахилга шерагIа дегIаккхувла деза вай. Цу гIулакха белгалара болх баьб республике. Цхьабакъда, промышленни комплексаш хьалъяра темпаш вIалла мегарг а йоацаш шортига я. Щенхаштта гIалаташ долаш хул тIирсаш хьалдара проекташ. ГIулакха хьашташа дIадех, производствана специализаци концентраци яра дешай, хьайбай боахама промышленни комплексаш хьалъяра КПСС горкомаша, райкомаша, партийни организацеша денна терко елга. Цу гIулакха доккха новкъостал де дезаш я колхозаштеи совхозаштеи шефство лелаеш йола промышленни кхыйолеи предприятеш.

Балха тIа дукха кхоачамбоацараш хилийтад республика юрта боахама Министерства, «Сельхозтехника» объединене, мелиорацеи хий боахамеи Министерства, моттигерча цар органаша «Скотопром» тресто, «Грозвинон» «Консервплодоовощи» объединенеша. ТIагIертта шоай гIулакхаш дац цар колхозийи совхозийи производства еррига резерваех биззагIа пайда эцара. Массаза а шоай ханнахьа къестадац цар лаьтта леладелгеи хьайбаш леладелгеи дегIаккхувлара дукха лоархIаме дешаш.

Щенхаштта кхоачамбоацараш да ялатапродуктай республикански управлене балха тIа а. Къаьстта во латт комбинированни доакъараш кийчдара гIулакх. КIезига алсамбоах производства мощностий низ. ДукхагIча хана дIадехараша ма яххара хилац доакъарий ассортименти дикал.

ДоагIар партийни наькъаца хьадеханза даргдац юртбоахама продукташ ийяреи цар дикалеи гIулакхашка хьожаш йолча паччахьалкхеи ниепекцешкара а. Хьинар дукхагIа айдаь болх бе, тIа - тIа дукхагIа паччахьалкхен дисциплина чIоагIъе, юртбоахама продукци яхареи ийреи планаш тешшаме кхоачашъяра хьалхара бехктокхам лакхбе беза цар.

Белгалдаккха доагIа, республичка юртбоахама, Iилма - тохкама учреждениеша колхозашкеи совхозашкеи продукци яккхара еш йола влияни хIанз а кIезига пайда луш хилар.

ХIанз юрта боахам дIахо дегIабоалабара КПСС-о хадданза йоакхо еш хилар бахьан долаш вай республике чIоагIа экономически ларда еллача хана, гIулакха толам балга хоадам боллаш долча даькъе парте горкомийи райкомийи, колхозашкарчеи совхозашкарчеи юкхьанцарча партийни организацей организаторски политически балхах, юрташкарча беррига коммунистех тийша да. ХIанз дикка лакхбе боагIа балха хьаддача участкана хьалхара, хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара хьалхара юртарча хIара коммуниста, хIара кулгалхочун бехктокхам.

* * *

Парте сийлахь уйла — халкъа хьашташ кхоачашдар къаьгга гуш къахьегамхой хьал - торо тIа - тIа айлуш, цар культурийи духовнии гIулакхаш тоалуш хиларах. Духхьал из да парте областной комитето даим йоахо еш дар а, — йоах докладчика.

Отчет луча юкъагIа вай республике паччахьалкхен средствай чотах хьалдаьд 230 эзар квадратни метр чуIе моттиг йола цIе-

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕТА БАЛХАХ ЙОЛА ОТЧЕТ

КПСС ОБКОМА ХЬАЛХАРЧА СЕКРЕТАРА НОВ. С. С. АПРЯТКИНА ДОКЛАДА ИЗЛОЖЕНИ

(ДIахододар. Долалур 1-чей 2-чей оагIош тIа).

нош, 2225 моттиг йола берий учрежденеш, 15 эзар совгIа моттиг йола школаш, 186 тика, столови, кафе, бытовой гIулакхаш ду 178 предприяти, эксплуатаце дIаеннай дуккха коммунальни объекташ.

Паччахьалкхени кооперативни торговле розничии товарооборот пхе шера 49,3 процент лакхъяьй. Укх тIеххьарча кхаь шера бахача нахага планал совгIа дехкад 12 миллион сома/маьха хIана дац аьнна дола тайп - тайпара продовольственни промышленни товараш. Городашка бахача наха цу юкъе даьча бытовой гIулакхий боарам 1,6-зза, юрташка бахачарна — 1,8-зза лакхбеннаб.

КIезиг - дукха тоаденнад республика городашкеи нах бахача пункташкеи деш дола медицински гIулакхаш.

Цу дерригача шерашка тIа-тIа дукхагIа хиннай болхлошта, колхозхошта, гIулакхерча наха тIаьха ахчаи доходаш, пенсешта теда ахча. Экономически реформа ялсамаьхай алапи лакхдара лоархIаме, источник а хинна дIаэтта йола материальни поощрене фондаш.

Цуша цхьана, республика къахьегамхой материальни культурно - бытовойи хIамашца Iалашбара даькъе хIанз а цIенхаштта кхоачамбоацараш да.

Хьалдаь а даьха наха чу баха цIеноц дIададара план хIара шера кхоачашъяц. Духхьал отчетпи хана бIарчча хьайiшача республике дIа ца луш дисад бIаь эзар квадратни метр гаргга дола цIенош.

Хадданза кхоачаш ца еш юс берий учрежденеш, школаш, больницаш, культурно - бытовой объекташ хьалъяь а яьха болх бе йолаялийтара планаш. ДIаьхленнад Грозне театр, цирк, шера формат йола кинотеатр, МалгIабикеи Назрани культура ЦIенош хьалдаь доахилга.

Къаьстта ледара лела юрта бахача наха деш дола массе тайпа гIулакхаш тоаделга. Масала, республике юрта вахача цхьан сага шера юккъера лаьрхIача 2 соми 74 кепиги мах бола бытовой гIулакхаш мара дац. ХIаьта Наьсарен района юрташка вахача цхьан сага иштта дола гIулакхаш 41 келиг маьха мара дац, МалгIабика районе — 70 кепиг, Гудермеса районе — 1 соми 56 кепиг мах болаш мара дац уж.

Бытовой гIулакх деча Министерствал совгIа, бахача наха гIулакхаш дара заданеш йолаш кхы а 24 ведомство я. Цхьабакъда царех дуккхачар цу заданеех ца, эша мухь лерхI. ДIадахача шера бытовой гIулакхаш дара план кхоачашьянзар «Грознефтехимзаводы» объединенеша, «Чечингазстрой», «Скотопром» тресташа, № 66 йолча мехколонна, кхычар.

Городашкеи юрташкеи хIанз а дIадаьхадан торговлеи общественни кхачани предприятешка дода цIенхашттара кхоачамбоацараш. Эггара хьалхарча аргIана хиланза даргдоаца товараш дохка ца хулаш моттигаш нийслу. Дукха лоткъамаш ду къахьегамхоша коммунальни предприятей, домоуправленей, трамвая, автобусий балха хьакъехьа. Бытовой гIулакх дара, торговле, унахцIено лораяра, Министерстваш, респотребсоюз, транспортни управлени декхарийла я кхоачамбоацараш лехкагIа дIадаха. шоашта карайолча предприятеша лерттIа болх бIараx гийша къахьегамхой материальни духовнии хьашташ кхоачашдар, хIама хьале безам хилар дола а ховш ХIаьта из цар творчески хьинар лакхдара кIезига лоархIам бола фактор яц.

ДIахо а къахьегамхой материальни хьали культуреи лакхъяра доккхий гIулакхаш де лерхI укх шера. 1970 шера хиннaчул бахача наьха доходаш 3,5 процент лакхлургья. ДукхагIа хургья розничии товарообороти бытовой гIулакхаш дара боарамаши, къаьстта юрта. ДIахо а дукхагIа хьалдергда наха чубаха цIеноц, культурно - бытовой коммунальни объекташ. Цу гIулакхага дIаяхийта лерхI соахкарчул дукхагIа средстваш. Декхар латт уж ерригаш караерзаярахи плана тIа оттаяь ерига объекташ хьалъяь яьха дIаяларахи.

Отчетни хана республике цхьабола болх баьб халкъа боахама керда болхлой кадраш юкъейоалаеш. Предприятешкеи организацешкеи хIара шера кийчву 12 эзар совгIа болхло, 25 эзар совгIа волча болхлочо лакхъю ший говзал. Укх тIеххьарча кхаь шера профтехобразоване училищаща кийчваьв 23 эзар гаргга квалифицированни болхло, царех 19 эзар болхло республике болх бе сопавир.

Из иштта доллашехь дуккхача промышленни предприятешка, къаьстта гIишлошъеча, колхозашка, совхозашка чIоагIа эш квалифицированни болхлой. Цунца дувзаденна кадраш кийчъяра динза даргдоаца гIулакхаш де деза. Цу проблема дIадех боахама, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша чIоагIа теркам тIабохийтилга.

Коммунистически парте кердача пятилетке кертгера декхар а лоархIаш хьалхашка оттаду: халкъа вахара материальнии культурнии хьал дикка лакхде дезаш хилар. Советски наха кхетаду из декхар кхоачашдара дика къахьега дезаш хилар, хIана аьлча къахьегам мара бац халкъа рузкъаш дуздувла хьаст. Цудухьа наьха творчески инициатива хьал а лоацаш, дегIа а йоалаеш, парте горкомаша, райкомаша, юххьанцарча партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша къахьегамхой низ тIабахийта беза эггара хьалха къахьегама овсарле лакхъяра, технически прогресс сихъяра, производства экономически эффективность лакхъяра.

Докладчико къаьстта теркам тIабахийтар организационно-партийни балха. Хьалхле лелаяра кхы а пайданегIа йола формаш лахар, балха стиль тоаяр вай областной партийни организацe хадданза йоакхо еш дола гIулакх да. XIII-ча областной партийни конференцена хьалха хилар республика юххьанцарча партийни организацей отчеташи хоржамаши, районни городской конференцеш. Керттерча даькъе уж чакхъяьлар ленински юбилейни шера пятилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъяра, КПСС XXIV-ча съезда мадоаггIара накъадахара лаьрча социалистически яхьо доккха къахьегама хьинар айдаьчей политически кхетам лакхбаьчей хьале.

Тахан областной партийни организаце ший мугIарашка вIашагIтеха 1316 юххьанцарча организаце учете латта 41645 КПСС члени парте членалла вола 1774 кандидати ва.

Отчетни хана областной партийни организацена тIакхийттар 3200 саг. Шоай мугIараш дегIадоваладеш, партийни организацеша хьалхле лелайир парте состав дикагIхилийтарах КПСС XXIII-ча съездо дIадехараша. ХIанз вай областной партийни организацена юкъе 55,8 процент болхлойи колхозхойи 43,9 процент гIулакхера нахи ба.

Доаладаьча даннеех гуш махиллара, вай областной организацена юкъе дукхагIбараш болхлойи колхозхойи ба. Отчетни хана парте членийи кандидаталла дукхагIа хьайийцар болхлой.

Бакъда цхьайолча райкомашеи юххьанцарча организацешеи хIанз а мабоаггIара бац дикагIбола болхлой, колхозхой, комсомольцаш, материальни производства сфера болх беш бола кхалнах парте бовлара харжара болх.

Масала, юртбоахама производстве болх беш 6628 коммунист ва вай, царех юкъарчал доаццаш хьайбай боахаме къахьегаш веррига а 771 саг мара вац, е 11,8 процент. Сунженски, Урус-Мартана, Наурски, Шаьла районни партийни организацешка парте хьайибаь болхлой, колхозхой, комсомольцаш, кхалнах дикка кIезигагIа хилар бIарчча хьайiцача республике хиннарел.

КПСС XXIII-ча съезда решенеша дIадехаш ма хиллара, вай тIехьа тIайоагIача хана а цIенхаштта лелае еза парте хьаэцара индивидуальни нах харжара принцип, эггара хьалха дикагIбола болхлойи колхозхойи а эцаш.

Юххьанцара организанеш численно лакхъялаpo, цун состав тоаялaро новкъостал де деза производственни участкашка коммунисташ дикагIа дIанийсбара, кадраша беш бола болх эргабаьккха тоабара, коммунистий авангардни лоархIам лакхбара. Парте членашеи членалла болча кандидаташеи отчеташ яр санна йола хIара коммуниста творчески хьинар лакхдеш йола цайдане форма мамогга практике юкъейоалае еза.

Отчетни хана парте областной комитето, КПСС XXIII-ча съезда решенеща хьалхле а лелаеш, тIагIертта лакхдир вай парте лард шоаш йолча юххьанцарча организацей денал. Укх тIеххьарча кхаь шера вайцига хьаьнй 138 юххьанцарей 107 цеховойи партийни организаци. Дуккхача юххьанцарчеи цеховойи организацей, партийни группай болх укх тIеххьарча хана дикагIа чулоацам болаш хилар. Вай парте дерригача чурча вахара йоккха влияни еш хилар «Ярославски городской партийни организаце еча партийни собранех» КПСС ЦК баь соцам.

Цхьан хIамана тIехь лостам болаш болх бу, масала, Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» завода партийни организаце.

Иштта болх дика беш я НГДУ «Старогрознефть», Грозненски ремонтно - механизировании завода, Шерипов Асланбека цIерагIча нефтемаслозавода, Шаьла района Ленина цIерагIча колхоза, Наурски района «Терский» совхоза партийни организацеш, Грозненски района «Атагинский» совхоза хьакхий ферма цеховой организаци, производственно-товарни контора электрообессоливающи установкай участка партийни группа.

Новкъа дале а, вай хIанз а йолаш я боахамеи политическии декхараш кхоачашдеча доаггIача тайпара тIагIертта а принципиальни а йоаца, партийни паччахьалкхени дисциплица чIоагIъяра тIехьара къовсам ледара лоаттабу, производстве а общественни вахаре а коммунистий авангардни лоархIам хулилга Iалашдеш йоаца юххьанцара, цеховой организацеши партгруппаши.

Иштта дола кхоачамбоацараш да Грозненски консервни завода, Старопромысловски районе гIишлош яра механизаци еча управлене, Надтеречни района «Братский» совхоза, Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза, Грозненски района № 2 йолча совхоза партийни организацешка, кхычахьа.

Парте обкомо, горкомаша, райкомаша хадданза тоаде деза юххьанцарча организацештеи партгруппаштеи хьалхле лелаелга, кIоаргагIа хьажа еза цар хIара денна беча балхага. Организационни массово политически балха тIехь цaрна пайдане новкъостал дергдола тайп-тайпара формаш лаха а царех пайда эца а беза. ХIара предприяте, совхоза, производственни участка гIулакхашта цар еш йола влияни лакхъе еза.

Парте политика моттиге чакхьякхкхара тIехьара КПСС горкомийн райкомийн лоархIам боккха ба. Отчетни хана КПСС областной комитет гIийртар цар балха стиль а методаш а эргайоахаш тоаe, парте горкомийн райкомийн тайп-тайпарча балхаща дувзаденна дешаш дийцар обкома бюрошка, активашка, пленумашка.

«Парте Липецки областа Добрински райкома балхах» лаьца 1968 шера 12 сентябре баьча соцамга хьежжа КПСС Шаьла, Сунженски, кхыйолча райкомий отчеташка ладийгIар. Цо царна керттера декхараш кхоачашдеш хIара денна беча балха тIехь новкъостал дир. Дуккха партийни организацеш дикагIа лостам болаш бе яьлар болх, юххьанцарча партийни организацешца чIоагIало а лувщаш.

Боахам хьалбараи культура лакхъяраи хьалхле лелаяра стиль а методаш а хадданза эргаяьха тоаеш, хьинаре кхоачашйир КПСС XXIII-ча съезда решенеш Заводской районни партийни организацеи Шелковской районни партийни организацеи.

Шоай балха тIехь юххьанцарча организацешца дукхагIа чIоагIало луша йоленнай парте Гудермесски райком, Ножай-Юрта, Сунженски, Наурски райкомаш.

Бакъда парте цхьайолча райкомаша ледара чIоагIало луш юххьанцарча организацешца, массаза а яц района боахамий балха анализ.

Парте обкома бюрос дукххаза а дийцад Ачхой-Мартана райкомага, цун балханара кхоачамбоацараш дIадахара цунна новкъостал де гIийртар.

Цхьадола кхоачамбоацараш да парте Грозненски, Наьсарен, Советски райкомий балха тIа а, къаьстта аьлча юртбоахама производствана кулгалдеча.

Отчетни хана парте областной комитето цIенхашттан хадданзеи дегIайоалайир парте чурча демократе принципаш, критика, самокритика. Парте обкома пленумий лоархIам лакхбеннаб, дикагIа хиннай парте чура информаци, КПСС Уставага хьежжа йир КПСС обкома бюро заседанеш, пленумаш, партийни партийно-боахамеи активаш.

Парте обкома бюрои пленумашкеи дийнар промышленноста, гIишлош хьалъяра, юрта боахама кулгалдара горкомашеи райкомашеи беча балха дешаш, партийно - организационни массово - политически балха дешаш.

КПСС обкома бюро членаша, обкома членаша, членалла болча кандидаташа хадданза дакъа лаьцар бюро балха юкъе, КПСС райкомий пленумийн районий партийни актива собранешта юкъе, городской районни партийни конференцешт балха юкъе. ТIехьа тIайогIача хана а дегIайолае еза партена чура демократи, ладувгIа беза коммунисташа хетачунгеи предложенешеи, дегIайолае еза критикеи самокритикеи, КПСС Уставо дIадехараш тIара баьнна коммунисташ шоай ханнахьа ниисача новкъа лостабе беза.

Парте обком хадданза гIийртар кадрай состав тоае, цар организаторски говзалаш политически кхетамеи лакхбе. Уж дешаш дувца увттадар КПСС обкома, горкомий, райкомий бюрошка.

Отчетни хана хоржама партийни балха тIа парте горкомий, райкомий секретаралла оттаваьв 28 саг. Хьинача отчетно-хоржама партийни собранеи анализо хьахьекхар юххьанцарча парторганизацешка хержача 1311 секретарах 93 процент лакхера, йистеяккханза лакхера, юкъера образовани йолаш ба.

Укх тIеххьарча кхаь шера лакхера партийни школаш йистеяьхар 84 коммунисто, советско-партийни школа — 40. КПСС ЦК хадданза болх беш йолча курсашка шоай знанеш лакхбир 807 партийни советски болхлочо, хIаьта КПСС обкоме — 506 КПСС горкомий, райкомий, городской районни исполкомий бехктохкамерча болхлочо, юххьанцарча партогранизацей секретаро, юрта Советий председателo.

ХIаьта а кадрашца беча балха тIехь вай да цIенхашттара тIалаташи теркала да деш дисараш. Цхьаьца болча кулгалхоша боабир шоаех бенна тешам, шоашта де тIадиллача гIулакха бехктохкаме хилара уйла, КПСС Уставо дIадехараш кхоачашдацар.

Парте цхьайолча горкомашеи райкомашеи тIагIоллара лелабу хьалхле лелаю кадраш, хархара болх принцип йоацаш бу цар беча балха мах, кхоачамболлаш довзаш цар гIулакхаш.

Дуккхача парте горкомаша, райкомаша, министерствай, ведомствай, предприятей кулгалхоша ледара чIоагIъю юкъера звено, во лакхъю цун болхлой квалификаци.

Отчетни хана парте обком терко еш хьежар решенеш кхоачашъяра лоаттабу тIахьожам вIаштIехьбаккхарца дувзаденнача дешашка. ХIанз парте обкоме, дукхача горкомаша, райкомаша учет лоаттабу лакхехьа латтача партийни паччахьалкхени органий решенеш а соцамаш а мишта кхоачашъю хьожаш. Парте областной комитет гIерт керттерадар — белгалдаьккхар кхоачашдара тIехьа лоаттабу къовсам биц ца балийта.

Партийни комитетий декхар да тIайнца ерргиа решенеш кхоачашъяра легI на болийташ тIахьожам лоаттабелга ерргиача партийни организацешкара хьадехар. ТIайнца решенеш мишта кхоачашъю хьажара шергIа юкъеоза беза парте областной, городской, районни комитетий членаш, халкъа тIахьожама органаш, КПСС обкома, горкомий, райкомий партийни комиссеш.

Советашта, профсоюзашта, комсомольски организацешта хьалхле лелаеш, КПСС обком, парте горкомаш, райкомаш гIийртар боахам хьалбеча а культура лакхъеча а цар лоархIам лакхбе, общественни вахара юкъе хьинаре дакъа лацара къахьегамхой дукхагIа чуозара йоакхо еш, цар балха лостам а телаш.

«Къахьегамхой депутатий юртийи поселкайи Советий болх тоабарах» болча КПСС ЦК соцамои «Къахьегамхой депутатий юртийи поселкайи Советий керттерча бокъонех а декхарех а» долча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указои шерийр моттигерча Советий бокъонаши полномочеши.

Цу дерригане а дикка хьалъяйбир Советий болх, дуккхача нахацара цар бувзамаш чIоагIдир. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхерча Совета Президиум, Министрий Совет, городской районни Советаш дукхагIа хьажа яьнай боахам хьалбара, культура лакхъяра, бахача наха бытовой гIулакх дара, торговле, образоване, унахцIено лораяра дешашка.

Из иштта дале а Советий балха тIехь цIенхашттара кхоачамбоацараш а да. Царех цхьаяраша ледара эргабоаккх шоай болх, бизза пайда эцац дикача хьалехи шоашта еннача бокъонехи.

Партийни комитеташа, республика Лакхехьарча Совета Президиума, Министрий Совето доккха новкъостал де деза балха стиль а методаш а эргаяьха тове, демократически принципаш цIенхаштта лелае, къахьегамхой жалобашкеи заявленешкеи чIоагIа хьажа а теркалъе а езача моттигерча Советашта.

КПСС обкомо, горкомаша, райкомаша хадданза йоакхо ю профсоюзашта кулгалдара, шоай балха тIехь кердагIча, кхы а пайданегIа йолча формаехи методехи пайда эцилга царгара хьа а дехаш. Уж дешаш дийцар партийни комитеташка, коммунистий собранешка.

Цхьабакъда цхьайолча партийни комитеташа хIанз а кхоачамболлаш лакхбац дIахо а социалистически яхь, коммунистически къахьегама болам мамогга дегIабоалабара, рузкъан цIенхаштта кхом белга юкъе а доаладеш, чурча резерваех пайда а эцаш, дикагIа долча экономически хьокхамашта тIехьа къовсам лоаттабара коллективаш оаргагIьяхара профсоюзни организацей бола бехктокхам.

Партийни комитетий, юххьанцарча партийни организацей декхар да тIехьа тIайоагIача хана а профсоюзни организацешта кулгал дара боарам лакхбар. Материальни производства лоархIаме декхараш кхоачашдара доаттабеча къовсаме цар лоархIам лакхбара мел эша гIулакхаш дар.

Комсомолана кулгалдара ший болх парте областной комитето нийсбора КПСС XXIII-ча съезда решенешкеи «ВЛКСМ 50 шу дизарахи кагирхошта коммунистически кхетам балара декхарехи», «Комсомолана кулгалдара Красноярски краевой партийни организаце беча балхах» долча КПСС ЦК соцамашкеи хьежжа.

Из бахьан долаш каст — кастагIа а дикагIа а хьежа доладир партийни комитеташкеи юххьанцарча организацешкеи комсомолана кулгалдара, кагирхошта кхетам балара дешаш. Цо новкъостал дир кагирхой къахьегамеи общественнии хьинар айдара, кIезиг — дукха тоабир комсомольски организацей болх.

Вай республике за 74 эзар комсомлец, е кхо шу хьалха хиннарел 13 эзар дукхагIа. Областной комсомльски организацена юкъера партийни нахи хоржаш йолча советски, профсоюзни органашкара а кхыча общественни организацешкара а комсомола викалаши дукхагIа хиннаб.

Бакъда комсомолана партийни кулгалдара хьакъехьа хIанз а дукха хIама де дезаш да вай. Парте цхьайолча райкомаша — Наьсарен, Сунженски, Наурски райкомаша хIанз а кIезига йоакхо ю комсомольски органаш чIоагIъяра Комсомольски вожакий политически, гIулакхацара, образовательни боарам лакхбара ледара йсакхо ю парте Урус-Мартана, Грозненски, кхыча райкомаша.

ХIанз а дIадаьннадац каст — каста а бахьан доацаш а комсомольски кадраш хувцилга.

ХIара партийни организаце хоадамболла декхар да дIахо а коммунизм хьалъеча, кагирхошта коммунистически кхетам балара лоархIам лакхбара денна йоакхо яр.

Массанена а ховш мадий, белгалдоаккх докладчика, советски кагирхой коммунистически мировоззрени хьахиларей кхетам баларей эггара боккхагIа лоархIам болаш яр общеобразовательни школа, лакхерей юкъерей специальнии дешара заведенеш йолга. Цудухьа республике школашеи халкъа образоване организашеи беш бола болх парте областной комитета хадданза теркон йоакхои еш гIулакх да.

ХьатIакхувча тIехьенна кхетам балара а дешар хьехара а дешаш, массене а юкъера дешар Iомадарга довлара эша хьалаш хьахилийтар, хьехархой кадраши беш бола болх хан — ханнахьа бийцар парте обкома, горкома, райкомий бюрошка, пленумашка, партийни актива собранешка.

Обкомо хьалхле а лелаеш парте горкомаши райкомаши кIоаргагIа а хьалдагIа а хож школай партийни организацей педагогически коллективаш балхага, лакхбу идеологически балха цу боккхача лоархIамерча участка хьакъехьа цар бола бехктокхам, дешара-материальни база чIоагIъяра эша новкъостал ду. Парте обкомо боккха теркам тIабохийт лакхерча классашка дешабагIараш ахканарча хана общественно - пайданерча къахьегама юкъеозара.

Вай республика общеобразовательни школашка кIезиг — дукха лакхденнад дешархой дешарах кхеташ хилар. Масала, 1969—1970 дешара шера 94,4 процент хилар из.

Цхьабакъда республике халкъа образоване гIулакха вIаштIехьдаккхара юкъе хIанз а кIезига дац цIенхашттара кхоачамбоацараш. Дуккха бераш шоллагIча шера чудусаш хилар дIадаьккхадац. Масала, дIадахача дешара шера чувисар 13 эзар совгIа дешархо. Деша кхеталга къаьстта лоха латт Ачхой-Мартана, Наьсарен, Надтеречни, Урус-Мартана, Советски, Шаьла районий школашка. Вай хано дIадехараш ледара кхоачашду хIанз а цу школай преподавателаша. Ледара бу укхаза дешархошца беш бола индивидуальни болх, дуккхача занятеш юкъагIйнтарца къовсам лоаттабац.

Хьалха санна низкъала латт педагогически кадрашцара хьал а. Республика юрташка 500 совгIа хьехархо тоъац. Парте райкомаша ледара кулгалду халкъа образоване отделашта, хьалха а санна лерттIа хьажац кадраш дIачIоагIъярга, царна лерттIа фусамаши бытовой хьалаши хилийтарга. моттигера кадраш кийчъяра школа йистеяьхараш педагогически дешара заведенешка бахийтара юкъе дакъа лацац.

Областной партийни организацена кхоачамбеш дац массанена юкъерча образовани ялара довлара хIанзара боарам. БархI шерарча всеобучех дола закон геттара ледара кхоачашду. ХIама ца эшшаш кхоалагIа дакъа болча дешархоша тайп-тайпарча бахьанех ют школа, бархI, класс йисте а яккхалехь! Геттара динза даргдоацеш да дешархой атеистически кхетам лакхбелга, цу бехктокхамерча балха дикагIа бола хьехархой юкъе а озаш.

Юкъерча школа хьашташ кхоачашдулургдола дешара - материальни база кийчъяра проблема во кхоачашъю. ХIанз кхаь сменагIа болх беш 76 школа я.

Дуниилга йоацаш школаш хьалъяра КПСС райкомий, республика Министрий Совета, горрайисполкомий бехктокхам лакхбе беза, уж хьал ца йича массанена юкъерча образованега ялара довла йиш яц, дешара — кхетама процесс тоае а занятеш кхаь сменагIа еш хилар дIадаккха а йиш яц.

Парте обком терко еш хилар студенташца беча балха. «М. В. Ломоносова цIерагIча Московски паччахьалкхен университета партийни комитета балхах» 1969 шера 8 июле КПСС ЦК баьча соцамга хьежжа вIаштIехьбаьккхабар из болх.

Партийни собранешка из боккха лоархIам бола соцам бийца а бийца, вузий парткомашен ректораташеи студенташта дешар хьехареи кхетам балареи уж институте дешаш мел болча хана лаьрхIа йола комплексни планаш оттайир. Вузашка тIакхийттай лакха квалификаци йола Iилма кадраш лакхбеннаб дешар хьехара Iилма — теоретически методически боарам. Институтий, техникумий, училищай дешара-материальни база шерьяра а терко ю.

Цхьабакъда специалисташ кийчбара боарам хила мабоаггIара лакха бац. Студенташ дешарах кхеташ хилар хаIнз а лоха да, къаьстта общественни Iилмай а долаш. Цхьабола преподавателаш юстара латт дешархошта юкъе беча кхетама балха, ледара дакъа лоац методически Iилма-тохкамеи балха юкъе. Цхьабола студенташ харцахьа лелаш моттигаш я. Дешара заведеней партийни организацеша мабоаггIара юкъеозац комсомольцаш вузий, техникумий, училищай вахара.

КПСС обком, горкомаш, райкомаш чIоагIагIа хьажа еза дешара заведеней гIулакхашкеи вахаргеи, цар балха лостам теля, хургбола специалисташ доккхий боахама — политически декхараш кхоачашдулургдолаш дика кийчбара бола кулгалхойи партийни организацейи бехктокхам лакхбе беза. Вай декхарийла да общественни гIулакхаш бахьан, советски гражданина сий лакха лоаттадара, вай идеалаш бахьан тешаме вола къовсамхо хилара уйла хIара къонача сага хургйолаш кхетам балара йоакхо е.

Отчетни доклада дикка доккха дакъа партийни организацей идеологически балха дешашта хетадаьдар. КПСС XXIII-ча съезда решенеш кхоачашъеш, областной партийни организаце отчетни хана политически болх дуккхача наха воздействи яра низ бола а эффективни а средство хургйола хIама дир. КПСС обкома пленумашка дийцар интеллигенцена, къахьегамхошта интернациональни кхетам, коммунистически кхетам балара дешаш.

Пропагандистийн активисткаш болча кхалнаьхен съездаш, политинформаторийи къонача хьехархойи слеташ хилар, хан-ханнахьа йир идеологически болхлошцара совещанеш. Хан-ханнахьа журналистащца пресс-конференцеш ю, партийни советски органий кулгалхой творчески интеллигенце цхьацца йолча группашца вIашагIбетталу.

Цу дерригне а идеологически балха хьадда лостам телар, вахарцара бувзам чIоагIбора, областной партийни организацена хьалхашка латта керттера декхараш кхоачашдара новкъостал дора.

Отчетни хана йоккха терко йир коммунисташтеи беррагача къахьегамхоштеи идейни кхетам балара. Партийни организацеша йоакхо йир кадрай партийни образовани дикагIа вIаштIехьяккхара, политически занятей боарам лакхбара.

Укх шерашка эзараш болча коммунисташа юххьанцарча звено дешар чакхдаьккхар. ДукхагIа хиннаб юкъерчеи лакхерчеи звеношка дешаш бараш. Тахан партийни образоване системе дешаш шовзткъа совгIа коммунисти парте воаца саги ва, 23 эзар гаргга эIамга саги йоIи — комсомольски политсете. Укх кхаь шера шозза гаргга дукхагIа хиннаб пропаганда дуккхача наьха формегIа дешаш бараш.

Укх тIеххьарча шерий характерни белгало я коммунистий, комсомольций, парте боацарий ленински теоретически тIехьенна безам тIабахар.

Кадраш марксистско - ленински кийчъяра эффективни средство а хинна дIаэттай теоретически, Iилма — практически, Iилма — методически конференцеш. Дика вIаштIехьъяьха хилар къахьегамхошта интернациональни кхетам балара конференцеш. Уж чакхъяьлар «Пролетарски интернационализма ленински теории практикех» яха республикански Iилма — практически конференци а хулаш.

Укх тIеххьарча шерашка хьахиннай Iилман творческий интеллигенце, педагогически кадрай, хIаьта иштта кулгалдеча болхлой идейно-теоретически дешара хьадда йола система. 1968 шера денз болх беш я министерствай, республикански организацей, ведомствай кулгалхошта йола теоретически семинар. Партийно-боахама актив идейно кийчъеш парте Грозненски горкоме йолча марксизма - ленинизма сайрийнарча университетеи районни партийни школайи лоархIам лакхбаьб.

Пропагандистий состав тоаяй. Царна юкъе ва виъ эзар гаргга коммунист. Царех цхьагIа дакъа нах — уж партийни, советски, боахама болхлой ба. Пропагандисташ методически кийчбелга тоаденнад.

Дика а хеташ белгалдаккха доагIа царех 90 процент бараш лакхера образовани йолаш хилар.

ХIара шера КПСС обкома курсашкеи семинарашкеи кийч а бу, юха кийч а бу пропагандисташ. ХIаьта парте горкомашкеи райкомашкеи царна лаьрхIа вIашагIехкай хадданза болх беш йола семинараш, хан-ханнахьа консультацеш ю.

ДикагIа болча пропагандисташта дукхагIа поощрени е яьнай партийни организацеш. Дешара шера итогех парте обкома, горкомий, райкомий сийлен грамоташ тел царна, сийлен Доска тIа болх.

Мадарра аьлча республике кIезига хIама даьдац укх тIеххьарча шерашка партийни пропаганде. Из иштта дале а хIанз а кхоачамбоацараш кIезига дац марксистско - ленински образоване.

Из дукхагIча даькъе дашха доагIа массе а партийни комитеташ партийни дешара дешашка кIоаргга ца хьожаш хиларца. Цхьаьйраша ледара болх бу пропагандисташца, кIезига хьадех царгара. КПСС обкома ший хана парте Шелковски, Надтеречни, кхыча райкомий теркам тIабахийта бийзар цу гIулакха.

Цхьадола кхоачамбоацараш да хьалхле лелаеча кадрашта марксистско - ленински образовани лула а. Грозненски городской партийни организаце политически дешар мишта латт хьежача хьагудадьначох, хIанз а болаш ба теореца безам боаца кулгалхой. ТIахьожам лоаттабеш ца хилар бахьан долаш цар наггахьа мара дешац марксизма - ленинизма балхаш, шоашта ховча къьначох кхоачам баь бах.

Укх тIеххьарча хана партийни комитеташа кагирхошта политически дешар Iомадара, комсомольски организацешта новкъостал дара тIадерзадаь цхьадола гIулакхаш даьд. ХIанз комсомольски политпросвещене болча пропагандистех 70 процентал дукхагIбараш коммунисташ ба.

Бакъда партийни организацеша кIезига терко ю занятей чулоацама. Комсомола обкомо хIанз а кхоачамболлаш хьалхле лелаяц кагирхой политически дешара.

ХIанзарча хьалашка политически дешаре из дIахо а эргадаькха тоадара керда этап хьатIаотташ латт. Из дувзаденна да производства эффективность лакхъяра хьакъехьа КПСС ЦК Пленумаша оттадаьча декхарашца, КПСС XXIV-ча съезда йиславгIча пятилеткаx йолча Директивай проектаца. Партийнии комсомольскии образовани политически дешара школа хиина ца Iеш, экономически образоване школа а социалистически производства боахамга хьажарен доал дареи школа а хила еза.

Цун лоархIам а баь дIадахача шера парте областной комитета бюрос «Кадрай экономически образоване хьакъехьара партийни профсоюзни организацей болх тоабарах» бола соцам тIайийцар. Цунга хьежжа укх дешара шера партийнии комсомольскии образоване системе, боахама доал дара Ленински школашка, коммунистически къахьегама школашка, халкъа университеташка экономически теори Iомадеш 43 эзар саг ва. Уж хул дIадахача дешара шера хиннарел кхоззей ахаззей совгIа дукхагIа.

Отчетни хана партийни комсомольскии комитетий, «Знание» общества лекторий мугIараш шерделар, хIанз уж нийс эзар совгIа саг а ва. Укх тIеххьарча кхаь шера цар йийшай 227 эзар лекци. Уж хул XII областной партийни конференци хилалехьа цу хана йийшарел 27,5 эзар лекци дукхагIа.

ХIанз лекционни балха шоатта деноехи кIиранденоехи дикагIа пайда эц. Къахьегамхой баххача ешаш гарга доаладаьд лекцеш ешшилга. Парте обкома, «Знание» общества штатни болча а штатни боацача а лекторий хержа группаш я республика городашкеи юрташкеи ухаш.

МалгIабика, Заводской, Наурски, Урус-Мартана, кхыча районий партийни комитеташа тоаладаь «Знание» общества лекторски группаштеи организацештеи кулгал делга, шерьяьй лекционни пропаганда.

Цхьабакъда ерригa лекцеш ешаш идейни Iилмаи боарам лакха болаш. Царех цхьаьраш хилац вахарца, коммунистически общество хьалъяра хьаддача практикаца органически бувзам болаш.

Парте дуккхача горкомаша, райкомаша, комсомола обкомо, «Знание» общества организацеша кIезига терко ю лектораш — атеисташ кийчбара, хIанз а хьаяьъяп Iилма — атеистическии правовии знаней уйла а яь кийчъяь система. Лекционни болх хIанз а кхоачамболаш дукхьалбаькхабац дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашта — корта бохабу малар мелара, хулиганал леладара, къоал дара, кхалсагаца харцахьара гIулакхаш леладара, цу тайпарча кхыча гIулакхашта.

Отчетни хана кIезиг — дукха тоабеннаб массово - политически балха чулоацам. Из вIаштIехьбоаккхар мехка а доазол дехьарча а политически, экономически, культурни захара кертгера дешаш бахача наха шерра а ханханнахьа а дIадовзийтара хьакъехьа КПСС XXIII-ча съездо дIадехарашка хьежжа.

ДукхагIа а дикка дикагIа а хилар политинформаторийи агитаторийи состав. Тахан уж 18 эзар совгIа саг ва, вешта аьлча кхо шу хьалха хиннарел дикка дукхагIа. Царна юкъе ялх эзар гаргга информатор ва. Парте идеологически бIухой дикагIйола керда отряд я из.

Наха юкъе беш бола болх дифференцированно бир. Къаьстта теркам тIабахийтар кхалнаха юкъе беча балха. Вай республике кхалнаха юкъе беча балхах КПСС ЦК бовзаш болча соцамга хьежжа партийни комитеташен общественни организацешен хадданза йоакхо яьй общественни къахьегама дукхагIа нах юкъеозара.

Идейно-кхетама балха юкъе керттера лостам бар кагирхошца беш бола болх а. Укхаза партийни организацей низ тIабахийтар идейни тIема-патриотическии кхетам балара болх тоабара, кагирхой физически унахцIена а чIоагIа а хилийтара.

Политически балха тIехь теркал деш хилар шин дийнахьа силоIарг а долаш пхе дийнахь болх беча кIиранга довлар. Тоабир нах бахача беш бола болх. Вайцига бахача наха юкъе шерра яьржай цIагIа еш йола лектореш, кхалнаха йола популярни знаней лардий школаш, граждананий сходыш, улицай цIейш. ШагIарча лекторешта кулгалдара йола парте Шаьла райкома опыт могайир КПСС обкома бюрос, нах баххача царна юкъе массово-политически болх вIаштIехьбаккхар мога а дир ерригача партийни организацешта.

Вай республика хьалашкара хьамий башхалонаш дика теркал еш йола, юрта болх бара дика аьттув бола форма хилар граждананий сходех. Уж хIанз практически еш я нах бахача ерригача пункташка. Сходий решенеш кхоачашъяра тIахьожам лоаттабара массанахьа а вIашагIтехай авторитетни комиссеш.

ХьинарегIа болх бу парте областной, городской, районни комитетий докладчикий группаша. Цар хан-ханнахьа колхозашкеи совхозашкеи ухийт лаьрххIа йола пропагандистски группаш, парте обкома, республика Министрий Совета, министерствай, ведомствай кулгалдеш бола болхлой юкъе а болаш.

Парте цхьайолча райкомий юкъара кхоачамбоацар да цар хIанз а ерригача предприятешкеи учрежденешкеи идейно-политически балха боарам лоха хилар, лоархIам бац наьха профессиональни, вокхха-эIамига хилара, образовательни, кхыйолча башхалоний, цудухьа хIанз а цхьайола бахача наьха группаш партийни организацей идейно-политически влияни йоацаш я.

(Йистедоалар 4-ча оагIо тIа).

XIII-гӀа ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦИ

КПСС НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕТА БАЛХАХ ЙОЛА ОТЧЕТ

КПСС ОБКОМА ХЬАЛХАРЧА СЕКРЕТАРА НОВ. С. С. АПРЯТКИНА ДОКЛАДА ИЗЛОЖЕНИ

(Йистедоалар. Долалур 1, 2, 3, ча оагӀош тӀа).

Ӏилма атеистически болх бар бахьан долаш республике бахача дынах тешаш болча наха кӀезигагӀа дезду дын деза денош. Иштта кӀезигагӀа хиннад вӀашагӀа кхийтта далла цхьана гӀулакхаш делга а. Из иштта дале а цхьабола нах дынах тешаш ба. Дынах юхедисараште духьаларча къовсаме тӀагӀертта дакъа лаьац вайцига. Кхоачамболлаш индивидуальни болх бац дынах тешаш болча нахаца. Из бахьан долаш хӀара шера иштта оалаш йолча езача моттигашка «зераташка» ух, дуккха а дына гӀулакхаш ду.

КПСС обкомо денна партийни кулгалду республике дуккхача наха йолча информаце средствашта. Къахьегамхошта коммунистически кхетам балара бола газетий, телевиденe, радио лоархӀам лакхбеннаб.

Цхьабакъда дуккхача наха йолча информаце беча балха тӀехь хӀанз а кӀезига дац кхоачамбоацараш.

Цкъаза цӀенхаштта гӀалаташ ду кепайоазов Управленен книжни издательствaн болхлоша. Цхьайола изданеш тайп-тайпара гӀалаташ долаш хул, царна юкъе идейни а долаш.

Къахьегамхошта коммунистически кхетам луча партийни организацешта чӀоагӀало хила езаш я культурно-просветительни учрежденеш. Цхьабакъда царех дуккха яраш ледара бувзам болаш я предприятей, колхозий, совхозий коллективашца. Клубашка геттара кӀезига ха дӀайохийт болхлошта, гӀулакхерча наха, цар дезалашта юкъе культурни болх бара. Дуккхача моттигашка художественни самодеятельноста коллективаш хьажар хинначул тӀехьагӀа ехий дӀайоал.

Культура министерствaн облсовпрофон кхоачамболлаш чӀоагӀъяц культура учрежденеш кадрашца, къаьстта юрташка.

Республика культурни вахара юкъе боккха лоархӀам болаш я творчески союзаши организацеши. Отчетни хана партийни организацеша терко а еш кулгалдир цар балха. литературан искусствaн болхлоша вай заманна майоагГӀара йола произведенеш язъергйола хӀама де а гӀерташ. Вай писателашен художникашен дукха хӀама даьд. Укх тӀеххьарча шерашка цар творчестве ка йоалаш кӀезига моттигаш хиланзар, къаьстта сий долча ленински юбилейна кийчо еча хана. Нохч - ГӀалгӀайчен писателий произведенеш СССР 20 совгӀа долча халкъа меттала яьха я. Толамца чакхдаьлар РСФСР городашка хинна Нохч - ГӀалгӀайчен литературан искусствaн денош.

Творчески толамаш даьхад вай художникаша а. В. И. Ленин ваь 100 шу далара хетаяьча республикански, зональни, Ерригсоюзни выставкашка дукха дика произведенеш хилар цар.

Бакъда, моттигерча писателашен художникашен хӀанзалца хьакхеллаяц вай заман сага — коммунизм хьалъеш воаллача сага бокъонца йола образ. Классовой, партийни позицеш тӀара вай республике социализм хьалъяра процесс а хьяхьоккхаш йола, Сийлахь - боккхача Даьхен тӀем тӀа, тӀом хиннaчул тӀехьагӀа хӀама кхоллаш къахьегача Нохч - ГӀалгӀайчен къахьегамхоша лаьца дакъа хьаьхьоккхаш дола книжкаши картинаши дац.

Отчетни хана шоай болх кӀезиг - дукха тоабир искусства республикански учрежденеша. Цунна цхьана. культура Министерство цӀенхашттагӀа хьажа еза искусства учрежденей репертуара. кӀезига художественни йола произведенеш сцене кхачийта езац.

Парте Грозненски горкоми Ленински райкоми декхарийла я искусства болхлошта луш бола идейни кхетам лакхбе, творчески союзийн искусства учрежденейн партийни организацешта шоай ханнахьа новкъостал де.

КПСС ЦК апрельски (1968 ш.) Пленума сецамо вайгара дӀадех идеологически балха ерригача участкашта теркам тӀабахийтар. Отчетни хана, къаьстта В. И. Ленин ваь 100 шу дизара кийчо еча хана, Ӏоаьяьча дикача опытаца чӀоагӀало а лувцаш, вай декхарийла да дӀахо а идеологически балха формаши методаши эргаьха тоае, дуккхача наха идейни влияни еш йола средстваш лаха, дегӀайоалае, хьаллаца.

Партийни организацеша низ тӀабахийта беза къахьегамхошта коммунистически тешама, советски патриотизма, пролетарски интернационализма, идейни чӀоагӀа хилара уйланца кхетам балара, буржуазни влияне моллагӀча формашта хӀара коммунистан советски саган духьал отта ховргдолаш, антикоммунизма пропагандистий моллагӀа идеологически диверсеш йохалургйолаш кхетам балара.

Отчетни хана, белгалдоаккх докладчика, парте областной комитето чӀоагӀа теркам тӀабахийтар республика административни органашта кулгалдара. Цхьадола гӀулакхаш дир социалистически законности правопорядоки чӀсагӀеш, чурча гӀулакхий, прокуратура, суда органий болх тоабара тӀадерзадаь гӀулакхаш тӀаийцал.

Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша, административни органаша дукхагӀа теркам тӀабохийт зулам ца дайтара, зуламаш ца дайтаран общественни порядок толхаяра гӀо деш дола бахьан а хьалаш а ца хилийтаран тӀехьа лоаттабу къовсам чӀоагӀбара дешашта.

Боахама дол ца дарца, зехьа рузкъа доадарца, къолаш дарца, растраташца, кхааш ийдарца лоаттабу къовсам лакхбанза баргбац.

Декхар латт парте горкомашен райкомашен административни органашта а цар партийни организацешта а кулгалделга лакхдарах, цар балхага кӀоаргга хьожаш хиларах, органаш политически кийчъбеннача а инициативни йолча кадрашца чӀоагӀъяра йоакхо ярах.

Ховш маларра, йоах докладчика, общественни боахамен балха тӀехь халкъа тӀахьожама органаш республика халкъа тӀахьожама боккха лоархӀам болаш я. ХӀанз органашка болх беш ва ворхӀ эзар совгӀа коммунисти 1900 комсомолеци, 22 эзар саго дакъа лоацаш йола халкъа тӀахьожама 1280 группен 2169 пости я. Из боккха низ ба.

Производства ерригача участкашка паччахьалкхени къахьегамен дисциплина толхаяйтаргйоаца хьал отталара халкъа тӀахьожама комитеташтен организацештен эша новкъостал де деза партийни советски органаша.

Доклада тӀеххьарча раздела тӀа конференце делегаташа чӀоагӀа ла а дувгӀаш дийцар промышленноста, транспорта, гӀишлошъеча, юртабоахама, организационно - партийни идеологически балха хьакъехьара республика ерригача партийни организацей керттера а тӀехьатетта йиш йоаца а декхараш.

Кердача, нийслагӀча пятилетка республике беррига коммунистий, беррига къахьегамхой декхар да общественни производство дегӀайоалаяра, цун эффективность лакхъяра, Ӏилма-технически прогресса лакхача тӀемпайи къахьегама овсарле сихагӀа лакхъярен ларда тӀа бахача наьха вахара материальни культурни боарам дикка лакхбар.

Съезда хьалхарча яхье хьалхалаттар, пятилетка заданеш толамца кхоачашъяра тӀехьа лоаттабеча къовсама хьалхарча рубежашка хилар, массаза а доллача хӀаман тӀехь а кхычарна хьоккхам телар — из да хӀара коммунисто де дезар а декхар а.

Коммуниста лоархӀаме да ше дика къахьегаш хиларал совгӀа, шийца болх беш болча новкъосташа пятилетка кхоачашъяра юкъе доагӀаш дола дакъа лоацарглола гӀулакх дар.

Ший доклад чакхйоаккхаш КПСС обкома хьалхарча секретара новкъоста С. С. Апряткина аьлар:

— Новкъостий! Гарга гӀорташ латт Советски Союза Коммунистически парте XXIV съезд хьаелларгйола деза ди. Парте областной комитет тешаш я республика къахьегамхоша съезда решенеш шоай дулхах — цӀех дола гӀулакх санна, де дезача гӀулакхий денал дола программа санна тӀаэцаргхиларахи уж кхоачашъяра долла хӀама дергхиларахи.

Мукъаба сона областной партийни организаце цӀерагӀа Нохч-ГӀалгӀайчен коммунисташа, беррига къахьегамхоша беррига шоай низи опыти кердача пятилетка заданеш кхоачашъяра меттел тӀехь кхоачашъяра а дӀалургхиларах, вай мехка коммунизм хьалъяра юкъе доагӀаш дола шоай дакъа лоацаргхиларах КПСС Центральни Комитета тешам бала.

ИЛЛИ—КОМСОМОЛА ЛЕТОПИСЬ

БӀаьха, а хала а ба Ленински комсомола баь никъ: граждански тӀом, юххьанцара пятилеткаш, Сийлахь - боккхача Даймехка тӀом, турпала къахьегам. Цу дерригне а шийтайпара летопись я комсомольски илли. Бакъда летопись хинна Ӏац из. Хало, бала тӀаэттача, дика дог гӀоздаьккхача, шоззе а, иллега кхайк саг, хьакхолл илли. Цудухьа да-кх уж комсомола хетадаь иллеш дукха а, дика а.

Из хьахьеккхар укх деношка Нурадилов Ханпаший цӀерагӀча драматически театрен филармонен хиннача комсомольски илле эггара хьалхарча республикански фестивала концерташа. Фестиваль хетаьяр В. И. Ленина ваь 100 шу дузара. Самодеятельни артистий бехктокхам совбоаккхаш дар цхьакха а. Фестиваль чакхъяьлар КПСС XXIV съезд хула ди гаргагӀертача деношка. Республика клубай, культура Двореций, къаьст-къаьсттача предприятей, учрежденей художественни самодеятельноста коллективаша дика кийчо яьяр цунна.

Республикански оргкомитета членашта хьалхашка лаьттар атта декхар дацар дуккхача иллеш доахараштa, вокальни коллективашта, эстрадни оркестрашта, хоровой коллективашта юкъера дикагӀбараш харжар.

Фестивала доккхагӀа дакъа дӀалоацаш яр вокальни искусство. Къаьстта ала безам боагӀа Шаьла района Овтарарча юкъерча школа дешархой толамах. БархӀлагӀча класса дешархо Тарамова Сацитас даьккхар Туликова «Еза Росси» яха илли. Низ болча, хозача оазо хьалйизар зал. Шийтайпара, профессиональни илленчашта тара хила ца гӀерташ, дика даьккхар цо «Комсомольски билет» яха илли а. Сцена тӀа шиймоттиг дика йовзаш, оазенна йоацаш, цийса жест еш хиларо кхы а хозагӀа хулийтар Тарамова Сацитай оаз.

Иштта лакха говзал хьахьеккхар «Гаьна, хил дихьа», «Эрсий гармонь» яха иллеш даьхаче Османева Фатимас а. Уж иллеш фестивала дуккхача доакъошхой репертуарaца дар, бакъда, Фатимас доаккхаш дукхагӀа дегчу дужаш дар царех хӀарадар.

Оргкомитета члений а зале гулбеннарий а теркам тӀаозаш дар Ново-Атагински № 20 йолча школа-интерната коллективо даьккхача «Мамаева кургана тӀа тийна я» яха илли. Сцена а йоацаш вахарера сурт долаш санна хетар оттадаьча чурта юххерча, кертагара деза когашка кхаччалца Ӏаьржа барзкъаш духхача кхалсага бӀарахьежача, цун елхара оазага ладийгӀача. Иллена еш йола аккомпонимент санна хозар елхар: «Шераш а йоахаш дагабохаргба вайна берригаш а! Из эшаш байнараштa, из эш дийнараштa». Уж дешаш хезача «тӀом дӀабеллача кургана тӀа санна» тийра зал.

Геттара чӀоагӀа безабелар ладувгӀараштa Назранера илленчаш Къаьстта теркам тӀаозаш вар Назранерча халкъа театра режиссера гӀонче Имагожев Осман. Гулбеннараштa чӀоагӀа дезаделар Фельцмана «Комсомольски традици» яха цо даьккха илли.

Къаьстта ала доагӀа Ножай-Юрта районерча артистех. Саьсанарча юкъерча школа хьехархочо Гужилова даьккхар В. Дагаева «Уйла» яха илли. Оаз хоза екарах, илли даккхара оамал паргӀата хиларах, илле чулоацам мабарра хьахьоккха харах везалу из наха.

Иштта дика тӀайийцар гулбеннараша композитора Беле «Орленок» яха илли даьккха Нохч-ГӀалгӀай педагогически института студентка Н. Голованова. Кхычарна юкъе белгала бар Р. Магомадов — военнослужащи, А. Безуглов — пединститута студент, М. Амаева — Ножай-Юрта района художественни самодеятельноста член, А. Попов — нефтемаслозавода болхло, кхыбараш.

Вокальни ансамблашта юкъе а лакха говзал йола коллективаш яр. Бакъда белгалъяьчарна юкъе а дикагӀа яр Ножай-Юрта района культура ЦӀен (кулгалхо — Нохч - ГӀалгӀай АССР заслуженни артист Б. Эльмурзаев), КИМ цӀерагӀча клубен (кулгалхо — Е. Петропавловский) вокальни коллективаш. Хьалхаръяр белгала яр репертуар харжара самобытность хиларца, илли даккхара халкъа оамал хиларца. ШоллагӀча кхалнаьха вокальни ансамбль, репертуарaца я советски композиторий дукха оазаш йола произведенеш.

Фестивале йоккха моттиг дӀалаьцар хоровой искусства а. Къаьстта белгала яр В. Кондратьева кулгалдеш хинна музыкальни училища хор. Боккха толам баьккхар Старопромысловски района КИМ цӀерагӀча клуба хоро а.

Республикански хьажаре дакъа лоацаш яр массехк эстрадни коллектив а. Наха дика тӀайийцар Нохч-ГӀалгӀай педагогически института студентий эстрадни оркестр. Дика вӀашагӀъеллаяр цун программа. Белгала дар грозненски композитора А. Шахбулатова «Трубач», «Вив ля франс» яха иллеш. Профессиональни музыканташца бувзам хиларо самодеятельни коллективашта чӀоагӀа пайдане гӀулакх да. Иштта сакъердаме яр Грозненски гарнизона, нефтемаслозавода эстрадни коллективай выступленеш а.

Ленински юбилейна шера кхайкаьча фестивала тӀехьарча концерташа хьахьеккхар республика художественни самодеятельноста коллективай йоккхий торонаш, гучаяьхар къона талантaш.

Цхьабакъда цу хьажаро гучадаьхар дукха кхоачамбоацараш а. Цхьайолча районий культучрежденеш во кийчо яьяр цу гӀулакха. Масала, Ачхой-Мартана район. Программа юкъе (цох иштта ала мегаргдале) массехк номер мара яцар, хӀаьта уж а эсала яр. Цу тайппара эсала яр МалгӀабика, Сунженски, Октябрьски районий самодеятельни коллективаш а. Уж гӀалаташ дӀадахара оарцагӀбовла беза культпросветучрежденей, культура отделений кулгалхой, Нохч-ГӀалгӀай культура министерство.

М. РАШИДОВ.

КАСПЕ ТӀАРА ГӀИРС

Каспийски форда тӀарча Нефтяные Камни яхача моттиге (Азербайджан) кхы цхьаькха а болата улица юллаш латт. Керда 316 метр йӀаьха эстакала йиллай 20-за вӀаштердаь цӀенош миссел лакхана йоккхача блокаш тӀа. Ши бӀаь тонн еза блокаши ӀалаьматегӀ йоккхий конструкцеши материке кийчъю, хьалбеш латтача гӀирса тӀаккхухь уж кранови кемаца — кагамаранаца.

Кердача гидротехнически гӀирса конструкцеш дагалаьцай Каспийски форда тӀара цу тайпара мел долча гӀирсий автор йолча, форда тӀурча мехкдаьтта промыслови гӀирсашта проекташ уттаеча институте.

Расим АГАЕВ.
(АПН).

«Грозэнерго» Восточни электрически сетей коллективо чӀоагӀа лоархӀаши сийдеши ба къона специалисташ - инженераш Р. А. Кобаидзе, Д. А. Зеленский. Массаза а технологически режим нийса лелаю цар, шоай беххагӀа цӀаккха а балха тӀа хьовзам хилийтабац къоначa специалисташа.

СУРТА ТӀА: «Грозный-330» яхача подстанце шита тӀа болх беш ба Р. А. Кобаидзе, Д. А. Зеленский. А. ТОМИНА сурт.

ЭСТОНЕРА ДУЛХА ФАБРИКА

Эстонски ССР-е города Вильяндека юххе, Гагарин Юре цӀерагӀча совхозе хьалъе йолаяьй шера 40 эзар центнер дулха тергдолаш йола хьакхарч лелаю экспериментальни комбинат. Из хургья тарма лу чӀоагӀа автоматизированни механизированни предприяти.

Комбината ворхӀазза вӀаштӀаръяьй блок проектагӀа бӀаь метрга кхаччалца йӀаьхен 60 метр гаргга шерен хургья. Цунах дӀакхетаргья гӀонна йола помещенеш, цу даькъе лаборатори, бойни, утилизаце цех. Лазараш дӀа-юха ца даржийтар духьа помещенеш къаьст-къаьста секцеш а яь йийкъай.

Цига балха болча наха хьалдергла чуӀе цӀенош, культурно-бытовой учрежденеш.

Вольдемар ТОМБУ,
АПН корреспондент.

ШАХМАТАШ

Яхьаш чакхъяьннай

Шахматех ловзаш кхалнаха юкъе Россе хьалхара моттиг яккхара XXIII яхьаш чакхъяьннай.

Турнира лидер Т. Долгова Орджоникидзерча опыт йолча шахматисткаца Е. Медведевайца лайзар. Лидера ю атакаш юха а етташ саббаре ловзача Медведева парти чакхйоалаш цхьа пешка хьа а яьккхий котъйоалл Долговайл.

Сочера шахматистка О. Пелькос, ростовчанкаца В. Ареговайца ловзаяь парти цхьаккха кот ца йолаш чакхъяьлар.

Волгоградски медицински института студенткаца Е. Магидаца ловзаш хала котъяьлар Курскера шахматистка Л. Шадура.

Грозненски спортсменкаш Л. Шматован, Т. Момапован эшайир Курскерча Г. Чекановаси, Каспийскерча С. Бясоваси.

ТӀехьарча турнире дика лайзар Краснодарера шахматистка Л. Левченко. ТӀеххьарча кхаьтуре котъяьннаяр из. Челябинскера М. Колесниковайца ловзаяь тӀеххьара парти цхьаккха кот ца йоалаш йисар.

Новокуйбышевскерча В. Лопатина Архангельскерча цхьоалагӀа разряд йолча шахматисткал Г. Малыгинайла котъялар.

Яхьа итогаш укх тайпара я: Т. Долговас (Московски область) цхьоалагӀа моттиг яьккхай, Орджоникидзерча Е. Медведева шоллагӀа, Сочерча О. Пелькос—кхоалагӀа, йиълагӀа моттиг я «Курскерча Л. Шадурайга. Россе финала юкъе яхай уж йиъе.

Турнира керттерча судахочо Ю. Бледнова белгалдаьккхар цхьоалагӀа разряда норма кхоачашъяь Грозне шахматистка Л. Шматова дика ловзаш хилар.

Тайп-тайпара совгӀаташи призаши елар Т. Долговайна дакъа лоацаш хиннача кагирхошта юкъе дикагӀа лайзача, В. Лопатинайна, Л. Левченкойна, О. Пелькойна, В. Агеровайна, Л. Шадурайна, кхыча шахматисташта.

В. ЛАНСКОЙ.

Хьайбай боахам чӀоагӀбара

1970 шера 6-ча мая РСФСР Министрий Совето «Хьайбай продукташ дуккхагӀа яхара колхозийи совхозийи материальни безам совбаккхара хьаькъехьара» соцам тӀаэцалехьа хьайбай продуктех вай дуккхача боахамашта пайда ца хилaрал совгӀа зе хулар. Из иштта нийслора дулхагӀни шурегӀи хьалуш бола мах царга дӀадодачул лохагӀа хиннадаь.

Хьалха шурий центнер йоаккхаш республика совхозашка 12 соми 4 кепиги дӀадохийтар, тӀаккха паччахьалкхено цох хьалуш дар 6 соми 54 кепиги кӀезигагӀа дар. Из бахьан долаш 1969 шера шура йохкарах совхозашта 230453 сом зе хилар, хӀаьта колхозашта хинна зе а 170 эзар сомага дӀакхаьчар. Цу тайппара «пайда» хулар боахамашта дулхаха. Лоацца аьлча, центнер бежан дулх даккхарга дӀадодар цох юхахьалуш хиннaчул 54 соми 30 кепиги дукхагӀа дар, хӀаьта хьакхий дулхага — 36 сом, устагӀан дулхага — 32 соми 96 кепиги. Цу хьалашка дулх дукхагӀа дохка безам хилацар боахамий, хӀана аьлча хьайбай продукци дукхагӀа ме йохк царна доккхагӀа зе хулар. Из кхоачамбоацар дӀадаккхар духьа партен правительствaн хьайбай продуктаех луш дола маьхаш лакхдир.

Иштта, центнер шурех 4 сом гӀа а теха 9 соми 50 кепиги лу. Шаьрача аренашка дадача боахамаша дохка бежан юкъера дозал долаш хилча 112 соми 50 кепиги луш дӀаэц, хьалха 75 соми 80 кепиги мара ца гийнача, хӀаьта лоаман колхозашта бежан дулх дохкарах кхы а дукхагӀа лу ахча. Цу тайппара лакхдаьд хьакхий, коа тӀарча оалхазарий дулхах луш дола маьхаш а.

Цул совгӀа планал совгӀа дулх, шура, фуаш, тха дехкача боахамашта 50 процент ахча Ӏоттӏатохаре мероприятеш а белгалъяьй.

Цу дерригне хьайбай боахам айбара колхоза, совхоза хьалхашка йоккхий торонаш хьайийлар, хьайбаш леладерий балхацара безам совбаьккхар. Хьалха баьча поазхӀамо хьагойт кӀезигагӀа дале а хьайбай продукташ йохкарах республика боахамаша царех тела маьхаш лакхдар бахьан долаш 4 миллион сом кхы тӀа а ийца хилар.

ЛоархӀаме да цхьаькха хӀама а, хӀанз цхьатарра маьхаш лулга чӀоагӀдаьд хьайбай продукци йохкача колхозашта а совхозашта а. хӀаьта иштта дулха лаьрхӀа бахача маха доккхача хьайбаех а. ДӀадаьккхад сезонаца дувзаденна цу продукцех луш дола маьхаш хувцалуш хилар а. Дулха хьайбаш леладеча фермашкарча къахьегамхой балхацара безам совбаккхара 350 килограммагара 400 килограммага дӀакхоачаш дозал долаш къона бежан дехкачарна оттабаьча маьхал 35 процент тӀех лу ахча, хӀаьта бежана дозал 400 килограммал а совгӀа хилча 50 процент лакхлу цох паччахьалкхено хьалуш дар.

Цу стимулех пайда а эцаш соахк дуккхача боахамаша толамца кхоачашйир дулх, шура йохкара заданеш. Церех я чуоттадаь хьайбаш кхабара шоай база чӀоагӀъеш йол Шелковской района «Коминтерн», Грозненски района 1-ча Мая цӀерагӀа колхозаш, «Староюртовский» совхоз, кхыдола боахамаш. Укх шера январь бетта дӀадахача шера цу хана хиннaчул 8662 бежан дукхагӀа дар, цу даькъе 2597 бетта етт а болаш, тӀакхийттай 19173 хьакха, 38358 устагӀа, 125800 коа тӀара оалхазар.

Шоашкара хьайбашта доагӀаш дола гӀулакх лоаттадеш массанахьа нийса болх вӀаштӀехьбоаккхе лоаццача хана хьайбай боахама рентабельность айе а из зе ца деш хилийта а йиш йолаш ба хӀара ферма къахьегамхой.

Х. МАХИТАРОВ.

ДЕ ДЕЗАРАШ ДУКХА ДА

Съезда сийна культпросвет учрежденей болхлоша дош деннад Сеожень - Юртара культура ЦӀа хьалдаь а даьккха эксплуатаце дӀадала, Герменчук яхача юртарча культура ЦӀенна ремонт яь яккха, Белгатой яхача юрта кхо бӀаь моттига лаьрхӀа культура ЦӀа хьалде доладе.

Дукха да методически, художественни самодеятельноста, агитбригадий болх тоабара де дезаш а. Иштта, Курчалоевски культура ЦӀагӀа кийчъеш я культпросветбалха хьалха латтача опыта кабинет, эргаьккха тоаеш я районни культура ЦӀен методически кабинет. Цул совгӀа, района комсомольски организаце новкъосталца районни культура ЦӀагӀа, Курчалоевски культура ЦӀагӀа, Майртупски культура ЦӀагӀа вӀашагӀйохкараш латт массаза болх беш йола лектораш. Уж ерригаш а болх беш хургья «Съездагара съездага» яхача девизагӀа. Района ерригача клубашка, культура ЦӀеношка чакхйоахаш я «Парти — вай рулевой», «Ленински курсаца — коммунизмага» яха, кхыйола тематически сайренаш. Геттара сакъердаме а пайдане а хилар дог доах оаха съездо болх беча деношка де лерхӀараш. Культура ерригача учрежденешка кийчъергья, «Тахан—съезда» яха витринаш, хадданза арахецаргья къахьегама листокаш.

Дукха да художественни самодеятельноста коллективаша деш а дз лерхӀоаш а. Района клубий, культура ЦӀеной самодеятельни артисташа а дош деннад шеаьткъа эзар сага гӀулакх де. Сакъердаме я юртбоахама къахьегамхоша боккхача безамца тӀаэцаргйолаш а я агитбригадай программаш. Цунна юкъе да СССР дуккхача халкъий иллеш, «Са Нохч - ГӀалгӀайче» яхача циклацара иллеш, Нохч - ГӀалгӀай мелодеш, СССР халкъий халхараш, сатирически миниатюраш, кхы а дукха сакъердаме номераш.

Агитбригада художественни самодеятельноста артисташца ба КПСС райкома лектор нов. Сулейманов, автолавка, дӀа-юха лела библиотека.

ХӀанзалаца района дуккха боахамий къахьегамхой болча хиннаб агитбригадай артисташ. Безаме тӀаэц уж дӀа мел кхаьчача. Духьал февраль бетта «Автуринский» совхоза кхаь шурий - товарни ферма хьайбаш леладераш, совхоза механически мастерской болхлой болча хиннай района культура ЦӀен агитбригада. Цул совгӀа «Шалинский» «Джалка» совхозий, Ленинен Куйбышевен цӀерагӀча колхозий хьайбаш леладераш, цу дерригача боахамий мехмастерской болхлой болча цкъазза хинна чакхбаьннаб культпросветучрежденей болхлой.

Дукха да клубий, культура ЦӀеной самодеятельни артистий де дезараш. Юртбоахама къахьегамхошта хьокхаш долча концертий программа эргайоаккхаш хузаца еза. КӀордаю из масса хама а цхьаттарра хилча. Цул совгӀа кастта дӀадолалургда района художественни самодеятельноста хьажар. Цу бехктокхамерча мероприятена кийчо еш ба культпросветучрежденей болхлой.

С. ЯКУБОВ,
Шаьла района культура отдела инспектор.

МАРТЕРА ХАОТТАМ

СССР гидрометеорологически Центро беча хоамагӀа Кавказа Малхбалехьарча даькъа тӀа бетта юкъера фегара температура 1 градус шелалтара 3 градус йӀовхалга кхоачаш хургья, хӀаьта из боарама нийсса а я.

1 мартера 10 марте кхаччалца бийсашка 0—5 градус шелал, деношка 2—7 градус йӀовхал йолаш хургья. 11 мартера 17 марте кхаччалца йолча хана температура лакхлургья бийсашка 0—5 градус, деношка 15—20 градус йӀовхалга кхоачаш. 18 мартера 26 марте кхаччалца температура лохъяла тарлу бийсашка 0—5 градус шелалга кхоачаш, деношка 10—15 градус йӀовхалга кхоачаш. 27 мартера 31 марте кхаччалца температура бийсашка 0—5 градус йӀовхал йолаш, деношка 7—13 градус йӀовхал йолаш, ха дӀайолалуча юххье 17—23 градус йӀовхал йолаш хургья.

Бетта юкъера йоачаш 25—50 мм (боарамга кхоачаш) хургья.

Тахан республике гӀоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара гӀаьххьача боараме мух а хьеккхаш ха хила а фегара температура республике гӀолла 4—9, Грозне 6—8 градус йӀовхал йолаш хила а тарлу. ДӀахорча шин дени шин буси морхаш а йолаш, юкъ-юкъе екха а екхаш, лоадама йоачан а йоацаш, цхьаццайолча моттигашка дохк а доаллаш, къулбамалхбоалехьара гӀаьххьача боараме мух а хьеккхаш ха хила а фегара температура бийсашка 2 градус йӀовхалгара 3 градус шелалга кхоачаши деношка 3—8 градус йӀовхал йолаши хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Хьажа, ладувгӀа

ТЕЛЕВИДЕНИ:
27 ФЕВРАЛЬ

10.40 — Передачай программа. 10.45 — «Халкъара вахар». Ростовера передача. 11.45 — Тахан Ӏилма Стратосферера обсерватори. 12.15 — Советски поэзе оагӀош. Советски Казахстана поэташ. 12.30 — Шостаковича симфонически эшарий концерт. 13.30 — Интервидени. 14.00 — Граждански оборона хьакъехьа. 14.10 — Киножурнал. 14.20 — Дынах тешаш бараштен ца тешаш бараштен. 14.40 — «Магнитка директор» яха документальни фильм. 15.00 — «Цхьач дезале» (гӀалгӀай меттала). 15.10 — «Гафиза иллеш» яха фильм-концерт. 15.40 — Республика йоазонхой партийни съездага (гӀалгӀай меттала). 16.05 — Киножурнал. 16.15 — Дунен халкъашта юкъера обзорени (нохчий меттала). 16.30 — Фигурни соалозаш хахкарах йола дунен чемпионат. Ший лоӀамах дола халхараш. Францера передача. 18.00 — Искусства дневник. 18.40 — Музыкальни пауза. 18.45 — Шуи хаттарашта жоп лу оаха. Нохч-ГӀалгӀай АССР моттигерча промышленноста министра Оздоева выступлени. 19.00 — «Европа, мехкаш, событеш, гӀулакхаш» яха телевиденен радион политически обозревателa Потаповс ю передача. 19.30 — «КВН». Ленинградера передача. 21.30 — Передачай программа. 21.35 — «ЦӀе альпинисташ» яха телевизионно-художественни фильм (кхоалагӀа, йиълагӀа, пхелагӀа сереш).

РАДИО:
27 ФЕВРАЛЬ

6.30 — Штрауса вальсаш (эрсий меттала). 6.50 — Хозмаш. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 8.30 — «Къонал» (эрсий меттала). 16.00 — «Кавказа иллеш» яха радиожурнал. 17.00 — «Халкъа творчество» яха радиожурнал. 17.40 — «Къона тӀехье» (гӀалгӀай меттала). 17.55 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск.

ТЕЛЕВИДЕНИ:
28 ФЕВРАЛЬ

10.00 — Передачай программа. 10.05 — Дешархоша «Тим Талер» яха телевизионни спектакль. 12.30 — Фигурни соалозаш хахкара дунен чемпионат. Кхалнах. Ший лоӀамера программа. Францера передача. 13.00 — Киножурнал. 13.10 — «Сийрда парус». ПоккхагӀ йолча классашка дешабагӀараштa йола передача. 14.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама. 14.30 — «Старт» яха телевизионни спортивни журнал. 14.55 — Музыкальни вӀашагӀкхетар. Композитор Таривердиев. 15.30 — «Болхлой смена». Телевизионни журнал. 15.50 — «Разведчикаш» яха документальни фильм. 16.05 — Процесс лелаю «Сигнал-2» яхачо. Фоторепортаж. 16.25 — «ЛадувгӀалаш, концерт дӀадолалу» яха фильм. 16.50 — Партий планаш — халкъа планаш (нохчий меттала). 17.00 — Интервидени. Фигурни соалозаш хахкара дунен чемпионат. Францера передача. 20.00 — КПСС—XXIV-ча съезда пакъадолхаш. Ножай-Юрта район къахьегамхоша рапорт лу. (нохчий меттала). 21.00 — Художественни самодеятельноста концерт. 21.40 — Передачай программа. 21.45 — «МаӀача наха бӀаьргах хий Ӏоахийтар товш дац» яха телевизионни фильм.

РАДИО:
28 ФЕВРАЛЬ

7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.18 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.25 — Хозмаш. 8.25 — Шоана дукхаезача эшарий концерт. 15.20 — Халхара эшараш (нохчий меттала). 15.40 — «Танкаца саг йоллае вахар» яха Ошаева дувцар (нохчий меттала). 16.00 — Массанахьа дика нах ба. 16.15 — КӀирандийнахьара музыкальни программа. 16.45 — «Къона тӀехье» (нохчий меттала). 17.00 — Театральни вахар. Актераши ролаши. 17.30 — Новкъостий шун письмойх дола концерт (нохчий меттала).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, (11 3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05048. Заказ № 2373.